

Tereziňská iniciativa 112

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

listopad 2022

Foto Alena Hrbková

***Ve Švandově divadle v Praze na Smíchově
proběhla v říjnu premiéra Kabaretu Winton.***

Více o představení na str. 28.

Sněm Terezínské iniciativy se konal 25. 10. 2022

Michaela Vidláková

I když Terezínská iniciativa má v současnosti 256 členů, z toho je 145 z první a 111 z druhé generace, sněm se letos sešel v malém sále ŽOP pouze v počtu 30 členů TI a 12 hostů.

Program letošního sněmu:

Privítání hostů – Michal Stránský přivítal všechny přítomné a zvláště uvítal paní Katrin Bock z velvyslanectví SRN, Michala Pelíška, nového tajemníka FŽO, a rabína Davida Petera.

O milý a radostný začátek sněmu se zasloužila rodina Dominiky Hoškové. Ona, společně se svými čtyřmi dětmi a za klavírního doprovodu jejího otce Jiřího, krásně zahráli a zazpívali píseň z Brundibára a známou terezínskou hymnu. Tu si společně pobrukovali i mnozí přítomní, zejména z řad pamětníků.

Zprávu předsednictva Terezínské iniciativy o činnosti TI v uplynulém roce (za období od minulého sněmu do současnosti) předložil předseda TI Michal Stránský, zprávu hospodáře přednesla Tamara Pavlíčková a zprávu revizní komise, kterou přečetla za Kateřinu Bíglou, která onemocněla, Olga Kolárová. (Tyto zprávy jsou otištěny samostatně v plném znění na dalších stránkách.)

Závěrem oficiální části se členstvu představila nová tajemnice TI Daniela Příkrylová a zaznělo i poděkování za několikaletou pečlivou práci Věře Semerádové, která svou funkci ukončila k 31. 5. 2022. Zůstává však nadále členkou PTI.

Následovala diskuse, již se zúčastnilo 14 diskutujících

1/ Ředitel Přírodní školy František Tichý se omluvil, poslal však za sebe své dva studenty, Anežku Ptáčkovou a Josefa Amota. Ti popsali nejnovější aktivity Přírodní školy, které se konají v rámci neuhasínající „Terezínské štafety“, již dlouholeté akce tohoto gymnázia, věnované životu Petra Ginze a chlapců z terezínského heimu. V poslední době se např. studenti zúčastnili v neděli 16. 10. 2022 v Památníku ticha „Bubnování v Bubnech“ a 21. a 22. 10. se hráli tři představení divadelní hry Františka Tichého „Návštěva z pravěku“ (název románu, který napsal a ilustroval 13letý Petr Ginz), pořádají workshopy pro školy a chystají se na pokládání stolpersteinů – to vše často i mimo Prahu. Michaela Vidláková pak doplnila jejich vystoupení přehledem nejvýznamnějších akcí „Terezínské štafety“ z minulých let – a nebylo jich málo. První studenti, kteří se na nich podíleli, mají již od té doby dávno vystudovanou vysokou školu.

2/ Eva Jelínková seznámila posluchače se službami KDP EZRA, pečovatelské služby ŽOP, které mohou být poskytnuty i členům TI. Pro seniory je tím často prodloužen čas,

Rodina Dominiky Hoškové

Michaela Vidláková a studenti Přírodní školy

Vilém Janouch

Marta Malá

Hanuš Hron**Helga Hošková****Eva Benešová a Helga Hošková****Linda Bolard****Michal Pelíšek**

kdy mohou místo v pobytových zařízeních ještě přebývat doma.

3/ Vilém Janouch hovořil o vzniku oddělení holocaustu při SOPV v libereckém kraji a stěžoval si na nezáměr ředitelů a učitelů škol o besedy na téma holocaustu.

4/ Hanuš Hron emotivním proslovem obhajoval moderní přístavbu k někdejšímu chlapeckému domovu v Terezíně a rozporoval názor jiných přeživších, kteří chtějí, aby oblast ghetta nadále uchovala původní vzhled, což odpovídá i faktu, že je to státem chráněná kulturní památka.

5/ Eva Benešová naopak oproti zkušenostem V. Janoucha zdůraznila trvalý a velký zájem učitelů o besedy, i když připustila, že někteří ředitelé dělají učitelům v tomto směru potíže.

6/ Linda Bolard zdůraznila nutnost dělat víc pro 2. generaci, protože ta teď již musí přebírat funkci nositelů paměti a i oni jsou, jak vyplývá z některých poznatků o posttraumatickém vlivu, holocaustem psychicky poznamenáni.

7/ Michal Pelíšek se představil jako nový tajemník FŽO, nabídl pomoc a radu všem, kdo by něco potřebovali v rámci FŽO, a ujistil přítomné, že od listopadu budou opět vydávána potvrzení formulářů pro CC.

8/ Jan Kovanec uvedl, že by členové 2. generace měli doplňovat pro dokumentaci holocaustu válečné i poválečné vzpomínky, které získali od svých přeživších rodičů nebo prarodičů, které snad zazněly v rodině, ale nejsou podchyceňny v dokumentacích.

9/ Marta Malá pohovořila o aktivitách a prioritách NFOH, o akcích, které podporují a o organizacích, s nimiž zejména spolupracují. Vzpomněla mj. na přípravu setkání pamětníků s izraelským prezidentem na Hradě. Pokud jde o školy, nachází velký zájem o téma holocaustu. Také hovořila i o organizaci návštěv v Osvětimi, zejména pro druhou a další generace. Do organizování návštěv Osvětimi chce zapojit i předsedu TI a Terezínskou iniciativu vůbec. Péči a zájem o 2. generaci je skutečně nutno zvýšit, výzkum v Brně na toto téma přinesl výstupy, s nimiž by bylo záhodno dále pracovat. Snad tato snaha již slibuje nějaké výsledky v jednáních s CC.

10/ Vedoucí Vzdělávacího oddělení Památníku Terezín Jan Špringl také zdůraznil velký zájem škol, návštěvnost je po opatřeních při epidemii covidu opět vysoká a vysoce hodnotil zvláště besedy s pamětníky, jichž si školy velice cení. V letošním roce PT navštívilo již cca 2500 žáků a proběhlo 250 on-line programů. Připustil však, že si opravdu někteří učitelé stěžují, že jim ředitelé občas činí potíže.

11/ Eva Benešová připomněla zajímavou výstavu „Lidé v odboji“.

12/ Potom se ještě rozvinula diskuse k tématu přístavby v PT, již se zúčastnila Michaela Vidláková, Helga Hošková, Jan Špringl, Michal Stránský a Hanuš Hron.

Jak bylo vidno z vyprázdněného stolu s občerstvením, účastníci sněmu si rádi pochutnali na obložených chlebíčcích, jablečném závinu i kávě či čaji, nicméně po skončení

programu, ač si ještě mohli navzájem popovídat, se sál rychle vyprázdnil.

Škoda, kolik takových příležitostí setkání ještě máme?

Na sněmu fotografoval Petr Balajka

Ilona Voldřichová a Judis Urbanová

Jana Dubová a Michaela Vidláková

Katrin Bock a Jan Špringl

Daniela Přikrylová

Eva Jelínková

Madla Wawerková a Eva Pokorná

Minulý rok s Terezínskou iniciativou aneb od sněmu ke sněmu

Michal Stránský, předseda TI

Vážení členové Terezínské iniciativy, vážení přátelé, vážení hosté, vítám vás na dnešním sněmu. Zvláště vítám zástupkyni velvyslanectví Spolkové republiky Německo paní Katrin Bock, tajemníka Federace židovských obcí p. Michala Pelíška a vrchního pražského rabína Davida Petera.

Jestli jsem někoho nejmenoval, prosím, přičtete to mému, již ne ostřížím, zraku.

V říjnu loňského roku se konal v hotelu DUO náš minulý sněm. Po roce se znovu scházíme, sice na jiném místě, ale pořád s chutí pokračovat v naší dosavadní činnosti. Považujeme ji totiž za důležitou a doufáme, že ji za důležitou považuje i naše okolí. Dlužno při této příležitosti poznamenat, že stále plníme všechny úkoly, které na nás kladou nejen stanovy, ale zejména potřeby Terezínské iniciativy a jejích členů.

Scházíme se v menší místnosti, protože, žel, schází se nás každý rok méně a méně. Ale takový je už běh života. Od minulého sněmu nás navždy opustila řada členů, a tak prosím, hned na začátku, uctěme jejich památku povstáním a minutou ticha.

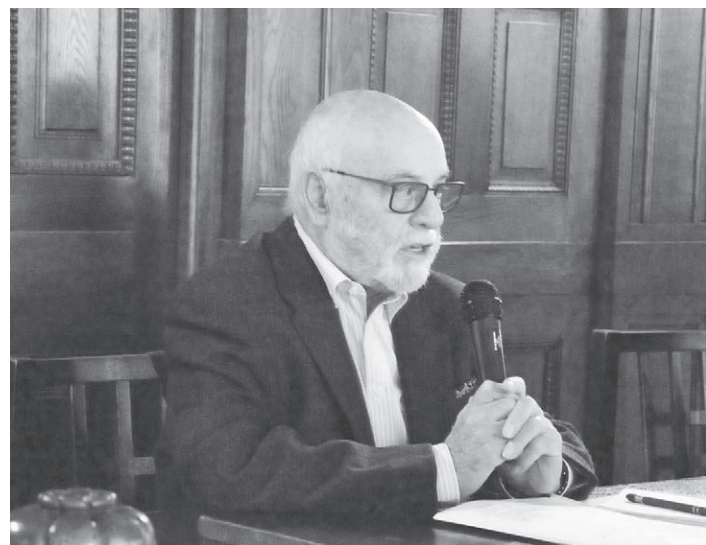
Umožňujeme školní mládeži návštěvu Terezína

Stále finančně zajišťujeme školní mládeži návštěvu Památníku Terezín. To je naše nejdůležitější a pořád hlavní činnost.

Od začátku roku, tedy od ledna 2022 do září 2022 (tzn. za tři letošní čtvrtletí) jsme zaplatili dopravu od školy do Terezína a zpět více než 1 000 žákům a studentům z 28 škol.

Vzdělávací program obvykle obstarávají pracovníci Památníku Terezín, naši členové už jen ve velmi výjimečných případech. V počtu přednášek a besed s mládeží, ale nejen s ní, vede aktivní členka předsednictva TI, přeživší, jejíž diář je zcela zaplněn daty nejen v Česku, ale i v zahraničí.

Cílem tohoto snažení je zvýšit informovanost mladých lidí o v podstatě nedávném holocaustu, poukázat ve společnosti na stále živý rasismus a antisemitismus. Terezínská iniciativa je stále přesvědčena o tom, že seznamováním mladých lidí s historií lze předejít nebezpečí, které hrozí z nacionalismu, xenofobie, rasismu a náboženské nesnášenlivosti.

Michal Stránský

Chvilkou ticha jsme uctili památku zesnulých členů TI

Za celých 32 let, kdy existuje Terezínská iniciativa, navštívil Terezín nespočet školní mládeže. V průměru jde o třídy z 60–70 škol ročně. Zájezdy žáků a studentů však vyžadují spoustu finančních prostředků, které získáváme pomocí dotací. Největším naším donátorem je Nadační fond obětem holocaustu.

Naše aktivity od minulého sněmu

V minulém roce se v září konala Terezínská tryzna. Termín konání byl velmi netradiční, výjimka doby konání byla vynucena koronavirovou pandemií. Tryzny se samozřejmě zúčastnila řada našich členů, nejen jako diváci, ale k mikrofonu se postavil i člen TI – přeživší.

V říjnu se konal náš sněm. V říjnu jsme také vzpomněli 80. výročí zahájení deportací českých a moravských židů z protektorátu a vznik ghetta Terezín.

Toto neblahé výročí připomněly také různé organizace a pořádaly akce, jichž se naši členové zúčastnili. Avšak nejen jako pasivní diváci. Organizátoři velmi často využívají členů Terezínské iniciativy jako přednášejících, samozřejmě především přeživších, neboť lze říci, že účast členů 1. generace je žádanou ozdobou a perlou různých připomínkových akcí.

Tradičně delegace Tereziánské iniciativy položila i loni 15. října květiny na Novém židovském hřbitově u kamene lodžských a o den později u pamětní desky na zdi hotelu Mama Shelter Prague v Holešovicích. Také následné Bubnování v Bubnech se neobešlo bez účasti našich členů.

Nadační fond obětem holocaustu a Český osvětimský výbor uspořádaly 27. října vzpomínkový večer v prostorách Židovské obce. Nedílnou součástí večera byla diskuse dvou pamětníků šoa – členů TI.

V listopadu se v Terezíně sešla skupina bývalých terezínských vězňů, kteří na připomínce 80. výročí vzniku ghetta promluvili. Ale nikoliv jen oni, své projevy přednesli i předseda TI, zástupce Beit Terezin z Izraele, náměstek ministra kultury ČR a starosta města Terezín.

Ve Stavovském divadle byl opět poražen Brundibár. Tentokrát se o to postarala Věčná naděje – Nadační fond, který se stará o zachování a další rozvoj unikátního hudebního odkazu terezínských umělců.

V Národním divadle se v projektu Musica non grata konalo několik představení, která naši členové navštívili.

Ke konci listopadu jsme se zúčastnili symbolického pochodu živých z Bohušovic nad Ohří do Terezína.

A tím se dostáváme k roku 2022.

V lednu letošního roku proběhl v Senátu PČR Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti, kterého se členové Tereziánské iniciativy zúčastnili nejen jako diváci a posluchači, ale ze záznamu i členka TI a přeživší. K tomuto dni se také konala vzpomínková slavnost na Ministerstvu zahraničních věcí ČR.

V únoru město Kladno vzpomnělo 80. výročí kladenských transportů a připravilo bohatý kulturní program. Samozřejmě i této události se zúčastnili zástupci Tereziánské iniciativy.

V Pinkasově synagoze jsme si 8. března připomněli na tradiční tryzně smutnou událost, od níž sice už uběhlo 78 let, ale která má své dozvuky i do dnešních dnů. Při této příležitosti je třeba si uvědomit, že členové druhé a dalších generací jsou jediní, kteří budou v budoucnosti události šoa připomínat, a tak jsem rád, že letos zapálila 6 svíček za 6 milionů obětí žákyně Lauderových škol a vlastně už čtvrtá generace.

Koncem března inicioval Slovenský institut v Praze ve spolupráci s Památkem Terezín připomínku slovenských transportů z koncentračního tábora v Seredi do Osvětimi. Ani při této příležitosti nechyběla čtyřčlenná delegace Tereziánské iniciativy.

V dubnu, po dvouleté koronavirové přestávce, kdy se setkání pořádané ICEJ konalo pouze on-line, se mohl pochod Všichni jsme lidi a setkání pod názvem Kulturou proti antisemitismu, uskutečnit na tradičním místě, tedy ve Valdštejnské zahradě. Ani tato událost se neobešla bez zástupců TI. V publiku i na jevišti.

Při výčtu událostí, kterých se členové TI aktivně zúčastňují, bychom neměli zapomenout na Jom ha-Šoa, které se letos konalo nejen v Praze v Senátu Parlamentu České republiky, v Pinkasově synagoze, v Terezíně, na náměstí Jiřího z Poděbrad, ale také na řadě míst v celé ČR.

Letos se tradiční Tereziánská tryzna konala opět, tak jako obvykle, v květnu. A zase za účasti Tereziánské iniciativy v hledišti i na pódiu.

V červnu předávali v Terezíně výhercům literární a výtvarné soutěže Památníku Terezín ceny členové předsednictva TI. Jednu z cen dokonce dotujeme.

V červenci pořádal Památník ticha v Malé dvoraně Veletržního paláce v Praze v pořadí již třetí vzpomínku na konečnou likvidaci terezínského rodinného tábora před 78 lety. Tereziánská iniciativa s povděkem vnímá, že Památník ticha úspěšně navazuje na mnohaletou tradici připomínání největší hromadné vraždy českých občanů. Ani v hledišti, ani na pódiu se tato událost neobešla bez účasti členů Tereziánské iniciativy.

V září se konalo v Osvětimi Valné shromáždění Mezinárodního osvětimského výboru, kde Českým výborem pozvaný předseda TI seznámil přítomné s Tereziánskou iniciativou a přednesl projev o činnosti TI v uplynulém roce. Pevně věřím, že potlesk publika celé české delegaci byl skutečně srdečný a upřímný.

V září se konal v Brně Štetl Fest, jehož se zúčastnila zástupkyně předsednictva TI. Zdá se, že festival byl úspěšný, a tak předpokládáme, že první ročník nebyl posledním.

V říjnu jsme nezapomněli vzpomenout na zahájení transportů a také letos jsme položili květiny u lodžského kamene na hřbitově na Vinohradech a u pamětní desky na zdi holešovického hotelu.

Kolik nás vlastně je?

Tereziánská iniciativa má dnes 256 členů, z toho je 145 první a 111 druhé a dalších generací. V České republice žije 221, v Evropě 17 a v zámoří 18 členů.

Předsednictvo se schází minimálně jednou měsíčně na pravidelných schůzkách, v případě potřeby jsme však všichni na telefonu i na e-mailu.

Časopis Tereziánská iniciativa

Stále vydáváme časopis (občasník), kterým informujeme čtenáře a naše členy o událostech, kterých jsme se zúčastnili a které spadají do sféry našeho zájmu.

Redakční rada se schází před vydáním každého čísla. V letošním kalendářním roce vyjde 5 čísel.

Zpráva o hospodaření TI v roce 2021

Tamara Pavlíčková, hospodářka TI

Milí členové Tereziánské iniciativy, vážení hosté, dovoluji, abych vás informovala o hospodaření TI za rok 2021, který byl, jako vše ostatní dění, stále nepříznivě ovlivněn Covidem 19.

Na naši hlavní činnost, tj. podporu zájezdů českých studentů a žáků do Památníku Tereziánský, nám byl v roce 2021 zamítnut grant od Ministerstva školství. Podařilo se nám získat dotaci od Nadačního fondu obětem holocaustu, ale vzhledem ke sníženému počtu zájezdů škol do Tereziánska jsme uplatnili pouze částku ve výši 311 tisíc Kč.

Náklady na dopravu zájezdů českých škol do Památníku Tereziánský činily v roce 2021 již zmíněných 311 tisíc Kč, tedy necelou třetinu obvyklé částky.

Celkové výnosy v roce 2021 činily 3 146 000 Kč, z toho (v tisících Kč) :

Dotace na vzdělání NFOH	311
Přijaté příspěvky soukromé osoby	126
Přijaté příspěvky organizace (ŽOP)	225
Tržby z prodeje cenných papírů	2 484

Celkové náklady za r. 2021 činily 2 944 000 Kč, z toho odpis za prodej cenných papírů 1 951 000 Kč, **hospodaření roku 2021** skončilo ziskem 202 tisíc Kč.

Celkový přehled o hospodářském výsledku TI za rok 2021 uvádí následující tabulka:

Název položky	Skutečnost Kč
Tržby z prodeje majetku a ostatní	2 484 796
Přijaté příspěvky	351 093
Provozní dotace	310 690
CELKEM VÝNOSY	3 146 579
Spotřebované nákupy a služby	567 600
Prodané cenné papíry	1 950 949
Osobní náklady	99 900
Doprava školy	310 690
Ostatní náklady	15 125
CELKEM NÁKLADY	2 944 264
Hospodářský výsledek – zisk	202 315

Zpráva revizní komise Tereziánské iniciativy za r. 2021

Kateřina Bíglová, předsedkyně revizní komise, ve spolupráci s Judis Urbanovou a Irenou Maclovou, na sněmu zprávu přečetla Olga Kolárová.

V souladu se stanovami Tereziánské iniciativy (dále TI) se revizní komise TI sešla ke kontrole dvakrát.

Tajemnice TI Věra Semerádová předložila k revizi všechny účetní doklady a související záznamy 14. 4. 2022. Judis Urbanová, Irena Maclová a Kateřina Bíglová zkontrolovaly předloženou dokumentaci včetně pokladní knihy. Veškerou dokumentaci shledaly v naprostém pořádku, jak bylo následně zaznamenáno zápisem.

K 1. 6. 2022 předala Věra Semerádová funkci tajemnice TI s veškerou dokumentací a souvisejícími povinnostmi RNDr. Daniele Příkrylové. Při další kontrole 4. 10. 2022 členky revizní komise TI konstatovaly, že všechny účetní doklady a související záznamy, včetně účetní závěrky vyhotovené účetní Ing. Taťánou Zoubkovou, jsou ve shodě.

Na základě spolupráce hospodářky TI Ing. Tamary Pavlíčkové a účetní Ing. Taťány Zoubkové bylo evidováno, že výchozí a konečná čísla účetnictví jsou zcela v pořádku.

MŠMT nepodpořilo v r. 2021 Tereziánskou iniciativu grantem, což patrně souvisí s náklady na pomoc dětem z Ukrajiny. Od NFOH dostala Tereziánská iniciativa 450 000 Kč. V souvislosti s covidem však nebylo možno celou částku vyčerpat. NFOH bylo tudíž vráceno nevyužitých 139 310 Kč.

Velký dík patří PhDr. Věře Semerádové za precizní práci tajemnice TI i při náročných podmínkách covidu.

Revizní komise s uspokojením shledala, že všechny předložené doklady byly v souladu se stavem účetnictví k 31. 12. 2021 a odpovídají údajům v účetní závěrce za r. 2021. Členky revizní komise TI se shodly, že veškerá dokumentace byla patřičně vedena a je v naprostém pořádku.

Sněm TI konaný dne 25. 10. 2022 přijal jednomyslně následující usnesení:

Přítomní členové Tereziánské iniciativy souhlasí se zněním přednesených zpráv:

- a) předsedy TI Michala Stránského o činnosti TI v době od minulého sněmu do dneška,
- b) hospodářky TI Tamary Pavlíčkové o hospodaření, a o finančních příjmech a výdajích,
- c) předsedkyně revizní komise Kateřiny Bíglové a jejích členek o revizích a pečlivém vedení finančních dokladů.

K uvedeným zprávám sněm nemá žádné připomínky ani výhrady. Toto usnesení bylo hlasováním jednomyslně přítomnými členy TI přijato.

Vážení přátelé, letos slavíme 20. výročí založení Komplexní domácí péče EZRA.

Za tuto dobu jsme pomohli žít důstojným způsobem života v domácím prostředí mnoha našim klientům, kteří naše služby rádi využívají.

Pokud patří do vaší rodiny, nebo je vaším přítelem senior, který by mohl potřebovat naši pomoc, s důvěrou se na nás obraťte.

Na setkání s vámi se velmi těšíme.

**Za kolektiv KDP EZRA Eva Jelínková,
ředitelka**

Ve čtvrtek 22. září EZRA slavila své dvacáté narozeniny v hotelu Metropolitan v Haštalské ulici v Praze. Přišlo hodně lidí, hodně spokojených klientů a příjemné chvíle s jazzovou zpěvačkou Veronikou Vítovou přispěly k dobré a velmi přátelské atmosféře slavnostního večera.

Foto: mistran

Podzimní část '22

11. listopadu 2022, 19.30

Atrium na Žižkově

Daniel Matejča - housle

Jan Schulmeister - klavír

28. listopadu 2022, 18.00

Divadlo Minor

„... a bolelo nebe“

Dismanův rozhlasový
dětský soubor

Věčná naděje '22 a '23

Jarní část '23

23. února 2023, 19.30

Kostel sv. Šimona a Judy

Giuseppe Verdi: *Requiem*

Český filharmonický sbor Brno

Petr Fiala - sbormistr

Tomáš Brauner - dirigent

Jana Sibera - soprán

Jana Sýkorová - alt

Tomáš Černý - tenor

Jozef Benci - bas

1. března 2023, 19.30

Winternitzova vila

přednáška na téma hudba

v ghettu Terezín

Prof. PhDr. Lubomír Spurný, Ph.D.

Eva Hazdrová-Kopecká

Krásna Quartet - hudební doprovod

8. března 2023, 19.30

Zrcadlová kaple Klementina

Ivo Kahánek - klavír

21. března 2023, 19.30

Vzlet

Terne Čhave

30. března 2023, 19.30

Kostel sv. Vavřince

Trio Bohémo

vecnanadeje.org

facebook.com/vecnanadeje

Nebudte lhostejní, lhostejnost zabíjí

Reportáž z Auschwitz-Birkenau

Michaela Rozov

foto Michaela Rozov a Michal Stránský

Na sněmu nejstarší organizace sdružující přeživší holocaust zazněly mj. paralely mezi holocaustem a genocidou na Ukrajině a výzvy k boji za liberální demokracii v Evropě.

Do Osvětími mířím spolu se zástupci Osvětímského výboru, Terezínské iniciativy a Židovského muzea v Praze na 16. sněm Mezinárodního osvětímského výboru (IAK-Internationales Auschwitz Komitee), nejstarší organizace sdružující přeživší Osvětím založené v roce 1952, která zastřešuje desítky organizací a ústavů zabývajících se odkazem holocaustu z celé Evropy. Sněmu se účastní delegace z 11 zemí. Od posledního sněmu v roce 2016 uplynulo šest let a nám velmi bolestně chybí v delegaci Felix Kolmer, Asaf Auerbach a Michal Salomonovič, z posledních českých přeživších holocaust.

Při uvítací večeři marně hledám mezi delegáty tváře ostatních přeživších, excelentních předáků tohoto politicky progresivního mezinárodního výboru, které si vybavuji z minulosti a kteří tehdy před 6 lety, kdy jsem tu byla naposled, dosud stály v čele tohoto fóra – kromě Felixe Kolmera, chybí Roman Kent, chybí Ester Bejarano. Je to smutné, a přestože stále jsou mezi námi přeživší, například nezdolná tanečnice a skvělá spisovatelka Eva Fahidi z Maďarska, je ale jasné, že nastal onen čas, kdy zodpovědnost za připomínku a odkaz holocaustu musí převzít druhá a další generace.

Sněm je zahájen druhý den ráno kladením věnců a modlitbou ve Stammlageru a v Birkenau. Poté se delegace vracejí na místo konání. Úvodní slovo má Marian Turski (96 let), polský historik a novinář, nesmírně vzdělaný a osvícený prezident Mezinárodního osvětímského výboru, přeživší Auschwitz. Zahajuje minutou ticha za zesnulé přeživší členy Mezinárodního osvětímského výboru: dlouholetého prezidenta IAK Romana Kenta, snad nejefektivnějšího bojovníka za odškodnění obětí holocaustu ve světě, či známého Kazimierze Albina, polského bojovníka proti nacismu, který byl z nejdéle vězňených lidí v Auschwitz-Birkenau (číslo 118).

Následně byly předčítány zdravice od vrcholných politiků: Andrzej Duda vyzdvihl důležitost angažmá druhé a třetí generace nyní, kdy drtivá většina přeživších již nežije, a pochválil svou vládu za podporu, kterou poskytují památníku a muzeu v Auschwitz-Birkenau (ke stavu památníku se vrátím níže). Zdravice Ursuly von der Leyen, která taktéž konstatovala generační změnu, s níž se na poli připomínky holocaustu musíme vyrovnat a uvedla, že právě proto si nyní EU stanovila za jednu ze svých priorit boj proti antisemitismu a podporu židovského života v Evropě, zvláště v poslední

Česká delegace: Zuzana Pavlovská, Marta Malá, Michaela Rozov a Michal Stránský

Izraelská a řecká delegace se „vyzbrojily“ vlajkami

Osvětím

době, kdy židé opět emigrují z Evropy kvůli antisemitismu. „Antisemitismus otravuje náš život, historie je revidována, zkruslována, v Evropě rádí válka a židé jsou opět viněni. Na Ukrajině jsme svědky toho, jak s ostatními umírají i bezmocní starci, kteří přežili holocaust,“ píše von der Leyen. Německý premiér Olaf Scholz označil ve svém prohlášení ke sněmu Putinovy fámy o denacifikaci Ukrajiny za vrchol cynismu.

Kromě ztráty generace přeživších a jejích důsledků však dominuje i v tomto kontextu téma Ukrajiny. Z úst posledních přeživších je analýza současné situace zvláště děsivá. Marian Turski prohlašuje, že masakr v ukrajinské Buče, kdy bylo dle otevřených zdrojů zavražděno na 1300 lidí, včetně několika desítek dětí, je „současnou tvář Osvětí“.

„Nelze předpokládat, že minulost se bude opakovat v témže děsivém hávu jako před 80 lety, dochází k variacím, ale totalitní zlo zůstává v principu stejné,“ vysvětluje renomovaný historik a vykresluje podobnost mezi Hitlerem a Stalinem; oba krutovládci hájí svou válku z pozice pocitovaného ukřivdění, jež Německo prožívalo po 1. světové válce vlivem neúnosných reparací, a Rusko po konci studené války, po pádu železné opony, kdy se NATO posunulo k hranici Ruska. V obou případech jde podle Turského o iracionální populistické štvání, o pokus využít komplikovanou situaci a dostat se k moci v případě Hitlera, v případě Putina pak je to pokus se za každou cenu udržet u moci. „Poučil se svět z holocaustu?“ ptá se rozený rétor Turski a odpovídá si: „Snad ano, vždyť svobodný svět nyní Ukrajinu masivně podporuje. Biden se nechová jako Chamberlain. Svobodný svět se spojil proti putinismu, ale staré koalice nejsou stabilní, včetně NATO,“ poukazuje na problematickou podporu Putina ze strany Turecka.

„Jaká je v tomto světě role přeživších a jejich potomků? Být svědomím svobodného světa, hlasem liberální demokracie,“ pokračuje Turski, „proti rasismu, proti xenofobii, včetně rusofobie,“ zdůrazňuje. „Jak na to, když generace přímých svědků genocidy odchází? Potomci svědků se stanou svědky svědků, vytvoří kolektivní paměť. To se ostatně již děje. Většina delegátů jsou příslušníci druhé, ale i třetí generace.“ Turski vybízí vystupovat proti lhostejnosti, lhostejnost zabíjí, tak praví motto Mezinárodního osvětlimského výboru.

Výbor byl založen před sedmdesáti lety s cílem šířit povědomí o vyhlazovacím táboře Auschwitz-Birkenau a bojovat za práva přeživších. V současné době je hlasem podporujícím liberální demokracii, v Německu se angažuje v případech rasového násilí či nesnášenlivosti. Vedl například kampaň proti trivializaci holocaustu v soudobé kultuře, konkrétně v rapu („Nie wieder rappen über den Holocaust“ v r. 2018). Poté, co v r. 2019 padl za oběť neonacistovi německý křesťanský demokrat Walter Lübcke, angažoval se výbor ve věci uctění jeho památky, a následně byla přejmenována jedna z ulic, ta teď nese Lübckeho jméno. Výbor též vystupuje proti angažmá extremistů ve veřejné správě a v justičním systému v Německu (případ Maria Lehmana), ale i mezinárodně – delegace IAK se vydala i na statečnou protestní misi proti Orbánovi do

Osvětím-Březinka

Maďarska, jíž se v obdivuhodných 96 letech ještě účastnil tehdejší český šéf Osvětlimského výboru a člen prezidia IAK Felix Kolmer.

IAK v posledních letech jsou inkluzivní, jak to žádá doba a podporují na příklad i boj Arménů o uznání genocidy arménského národa a do svých řad přijali též organizaci německých Sintů a Romů – Zentralrat die Deutsche Sinti und Roma. V kontextu informačního zmatku a strachu z pandemie vystupoval výbor proti zvrhlým pokusům antivaxerů zneužívat symboliku holocaustu. Výbor také uděluje symbolickou cenu osobnostem, které se významně profilují proti rasismu a xenofobii a na obranu lidských práv. Jde o písmenko „B“ avšak s menším spodním bříškem, tak jak jej vězni ve Stammlageru ukuli na protest v notoricky známém nápisu „Arbeit Macht Frei“ nad hlavním vstupem do onoho pekla. Posledními oceněnými jsou mj. spolkový prezident Frank-Walter Steinmeier, v roce 2017 získal tento řád princ Charles, nyní král Karel III.

Pokračují raporty o činnosti národních delegací. V duchu prohlášení předsedkyně rakouského Národního fondu pro odškodnění obětí Hanny Lessing o nutnosti „zasít hořké sémě minulosti do půdy budoucnosti“ představují rozsáhlou účinnost od badatelské, archivní, dokumentační, vzdělávací až po politický aktivismus. Poláci vyzývají k šíření Projektu Narcis (The Daffodil Project) ke komemoraci povstání ve varšavském ghettu, historicky prvnímu povstání proti nacismu v Evropě. Italové hořekují nad nebezpečím fašismu v Itálii, je to možné, že se Giorgia Meloni stane premiérkou v Itálii přesně sto let po Mussolinim?

Zástupce ředitele památníku a muzea Auschwitz-Birkenau Andrzej Kacorzyk popisuje špatnou finanční situaci po vleklém období koronaviru. Doby, kdy památník navštívilo milion lidí ročně, jsou ty tam. Nepřijíždí návštěvníci ze světa, z Asie a z Ameriky, až na pár výjimek – přijíždí sem totiž povinně americký vojenský personál v Evropě, přijíždí ale i mnohem méně Izraelců, 40 až 50 procent návštěvníků dnes jsou Poláci, po nich následují Němci. Češi a Slováci přijíždějí ve více méně konstantních počtech.

Kritickou ekonomickou situaci památníku dokládá i příkrá odpověď Kacorzyka na dotaz německého ►

delegáta Karla Forstera, zda plánují prezentovat umění, které se nachází ve zdejších depozitářích. „Umění teď není prioritou,“ odpovídá příkře Kacorzyk, hlavu má plnou starostí s výstavbou masivního nového vstupu do muzea a údržbou rozpadajících se architektonických relikvií v Birkenau.

Byly plány prezentovat umělecká díla (mají tu i Picasa) v budově táborové kuchyně, ale ty jsou u ledu. Kromě fyzické údržby rozpadajícího se lágru se vedení památníku pokouší především o „změnu jazyka“, aby úderněji pronikal k mladé generaci, jejíž znalosti o holocaustu jsou jen fragmentární. Navíc je cílem muzea předkládat návštěvníkům historické artefakty na jejich autentickém místě. A baráky v lágru opravdu nebyly místem pro umění, uzavírá Kacorzyk tuto debatu. Výkonný ředitel IAK Heubner kontruje a prohlašuje, že umění skýtá obrovské edukační příležitosti a pro mladé je klíčem k porozumění minulosti.

Slovenský delegát Ján Hlavinka, ředitel Dokumentačního střediska holocaustu, shrnuje aspekty připomínky holocaustu na Slovensku. Na tomto poli pracují především Muzeum holocaustu v Seredi, Dokumentační centrum holocaustu, dále Nadace Milana Šimečku, Postbellum a ICEJ Slovensko, dále též Slovenská akademie věd. Pracuje se na databázi slovenských obětí, konají se odborné konference, např. o Sobiboru či k neslavnému 80. výročí vyhlášení Slovenského státu.

Pokračuje vedoucí české delegace Marta Malá, členka prezidia Mezinárodního osvětivského výboru a ředitelka Nadačního fondu obětem holocaustu u nás. Referuje o projektové práci v programech NFOH Péče, Obnova, Připomínka a Budoucnost, v roční hodnotě téměř 21,5 milionů korun. Fond je zásadně politicky činný a zprostředkovává přeživším vliv na vládní úrovni. Nadace podporuje projekty péče o nejkřehčí kmety, i o nejmenší děti (v programu Naše Budoucnost).

Dále podala zprávu o činnosti Českého osvětivského výboru.

O vzdělávacích programech a ukotvení pražského Židovského muzea v mezinárodním kontextu poreferovala fundovaně Zuzana Pavlovská. Shrnula fakta o českém působení v EHRI.

Kultivovaným a emotivním projevem syna přeživších obou rodičů promluvil za Terezínskou iniciativu Michal Stránský. Posluchače především informoval o činnosti Terezínské iniciativy, která dosud sdružuje na 250 členů a stále plní všechny úkoly, které jsou dány nejen stanovami, ale především aktuální potřebou.

Já jsem vystoupila jako editorka dokumentární knihy Felix Kolmer: Slib – v německé mutaci, již vydal Český osvětivský výbor spolu s nakladatelstvím Positif. Sklízíme s knihou velký úspěch.

Myslím, že vystoupení celé české delegace bylo nadmíru úspěšné.

Z Lucemburska delegát Comité Auschwitz Luxembourg založeného v roce in 1965, protestoval nejen proti zapominání na holocaust, ale také zneužívání pro propagaci nevhodných témat. Vyjmenoval potíže s komemorací,

Marta Malá

Zuzana Pavlovská

Michal Stránský

Michaela Rozov

hlavní památník Monument de la Solidarité Nationale je velkolepý, ale též historicky do jisté míry zavádějící. Velká hamburská organizace založená přeživším Reinerem referuje o naučných cestách po německých koncentracích. Zájem je obrovský, mají zcela naplněné kapacity. Potěšující skutečnost.

Konferenci uzavírá opět nejbystřejší mozek celé operace – Marian Turski. Vyvolává ducha Vladislava Bartoševského, polského politického vězně v Osvětimi č. 4427, a Izraela Guttmana, izraelského historika přeživšího Osvětim, autora zásadní Encyklopedie holocaustu, a připomíná, že právě tito jako první upozorňovali, že historický narativ představovaný dříve, pod vlivem vládnoucí ideologie „dejudaizovaný“, je třeba objektivně přepsat. To je mise, v níž se pokračuje, a tento přístup bude reflektován v nové expozici, jež se v Auschwitzu plánuje tak, aby reflektovala celou pravdu. Za tím účelem je také ustanovena Mezinárodní osvětimská rada, renomované fórum odborníků, politiků a dárců (mezi nimi i Tomáš Kraus, momentálně ředitel Institutu Tereziánské iniciativy).

Valné shromáždění Mezinárodního osvětimského výboru se konalo v Mezinárodním centru setkávání mládeže, které se nachází na břehu řeky Soła mezi centrem polského města Osvětim a bývalým koncentračním táborem. Zařízení slouží především mládeži k předávání znalostí o historii, a tím přispívá ke smíření mezi národy.

General Assembly of the
International Auschwitz Committee
September 4 to 7, 2022

Izrael a dnešní antisemitismus v Německu a v Evropě

Pavel Hoffmann

Pokaždé, když dostanu náš časopis Tereziánská iniciativa, jsem překvapen, kolik se dá ještě pořád psát o tom největším zločinu za existence lidstva.

Je vidět, že ti, kteří zažili vědomě tu hrůzu, jsou poznačení na celý život a část jejich života se pořád zabývají nazapomenutelnými hrůzami a utrpením. My, kteří jsme byli tak mladí, že jsme pravděpodobně tu hrůzu z podvědomí vytlačili, máme někdy špatné svědomí vůči těm, co vše vědomě prožili. Žiji už přes 50 let v zemi pachatelů a jsem často nepříjemně překvapen, jakým způsobem se potomci pachatelů s holocaustem vyrovnávají. Dá se stručně říct, že většina Němců se nemůže nabažit poslouchat o osudech a zážitcích židů se žlutou hvězdou na prsou. Neboli, a jak často při besedách uvádím, milují těch 6 milionů mrtvých židů. Horší to je s těmi živými a někdy mám skoro dojem, že největší problém skoro

pro všechny generace pachatelů je žid, který má vlastní stát a dovede se bránit vyhubení. Zní to sice cynicky, ale celá školní výchova, tisk, politika potvrzují toto mínění. Proto se v posledních 10 letech zabývám v mých besedách méně mým osudem, o který je největší zájem, ale poukazuji na ten dnešní antisemitismus, který se hlavně projevuje jako antisionismus a nenávisť ke Státu Izrael.

29. prosince 1947 mělo 57 představitelů tehdejší Organizace spojených národů za úkol rozhodnout o zrodu státu pro národ, který byl 2000 let vyháněn, opovrhován, několikrát ohrožen vyhubením, který přinesl nejen mravní civilizaci světu, ale který svou morálkou až do současnosti vysoko převyšuje všechny ostatní národy. 33 zemí řeklo „ano“

k budoucnosti jednoho z nejcennějších členů velkého společenství národů. Od té doby měl mít židovský národ ve světě místo, kde má většinu obyvatelstva, a kde se může konečně bránit zničení – byl to okamžik zrození židovského národního Státu Izraele. Toho dne se většina mezinárodního společenství poprvé postavila na stranu židovského státu. Bylo to také naposledy. V té době měla ještě většina členských států slusnost a morálku. Dnes velká část členů OSN jsou antisemitské a zkorumpované diktatury, a bohužel, další velká skupina států jen ze zbabělosti, nebo ze strachu z vlastní muslimské menšiny, často jen z nenávisti k Židům, téměř vždy hlasuje proti státu Židů. Vyhlášení války, hrozby vyhlazení, dokonce ►

i vojenské úderý proti židovskému státu nebyly nikdy odsouzeny. Ten 29. prosinec byl zvláštní den, všichni Židé na celém světě to hlasování sledovali se zatajeným dechem. Nejen Židé žijící v palestinském mandátě, z nichž většina přežila traumatizovanou a nejstrašnější genocidu v dějinách lidstva, ale i ti, kteří tam žili už 2500 let nebo přišli do Osmanské říše jako osadníci v 19. století a měli za sebou již arabskou křišťálovou noc v r. 1929, která byla svým způsobem ještě brutálnější než Křišťálová noc v Německu v roce 1938. To hlasování sledovali taky miliony Židů v Sovětském svazu, kde byli od dob carů pronásledováni jako občané druhé kategorie a vystaveni krutým pogromům, jakož i milion Židů v arabských státech, kde byli staletí opovrhováni, zotročeni a bez práv od té doby, kdy Mohamed koptoval židovského Boha (Georges Bensoussan: Židé v arabském světě – Zakázaná otázka). Na celém území anglického mandátu Palestina, které bylo 400 let okupováno Osmany a posledních 30 let Angličany, v té době neexistoval jediný arabský Palestinec. Toto tvrzení se dá velmi snadno dokázat z celého denního tisku z let 1920 až 1948. Nikdo tam nenajde jediné slovo o „Palestincích“. Jak správně vyjádřil a potvrdil jeden ze zakladatelů PLO Zuhar Muhsin v roce 1977: „Palestinský lid neexistuje. Vytvoření palestinského státu je jen prostředkem pokračování našeho boje proti Izraeli.“ Jediní, kdo se až do roku 1948 nazývali Palestinci, byli Židé. Založili několik palestinských institucí, palestinské noviny a také vytvořili první palestinskou entitu, která bojovala proti nacistům a proti Arabům, kteří se spojili s hitlerovskými nacisty. Nový stát, jehož obyvatelé setrvávají prakticky dodnes ve válce, která trvá už 100 let, musel přijmout více uprchlíků a odsunutých utečenců, než představovalo jeho vlastní obyvatelstvo.

Židům se podařilo všechny tyto lidi integrovat, což se žádnému jinému národu na světě dosud nepodařilo. Izrael je dnes moderním demokratickým státem, ve kterém mají všechny menšiny plná práva. Arabští Izraelci jsou jediní Arabové, jejichž děti mají naději na daleko lepší budoucnost než děti jejich krajanů v Evropě, kam

uprchli z krutých a středověkých států, které připomínají spíše kmeny s vlajkami než normální státy. 90 % izraelských Arabů si dnes již neříká Palestinci a bojí se palestinského státu více než jejich židovští spoluobčané. Jen fanatičtí evropští „kritici Izraele“ a organizátoři Nakby stále doufají, že se tento stát s pomocí Íránu, Hamásu, Hizballáhu a všech jiných teroristických organizací zhroutlí a neuvědomují si, že i osvícení Arabové začínají vidět Izrael jako vzor pro svobodný a demokratický stát. BDS a kritici Izraele netuší, že většina dnešní izraelské populace nejsou potomky evropských Židů, ale jsou to orientální Židé, kteří mají tisíce let zkušeností s bývalými zeměmi svých trýznitelů a kteří velmi dobře vědí, že appeasement levicových a komunistickou ideologii kontaminovaných Židů je stálo tisíce válečných mrtvých a obrovský počet krajanů znetvořených vražednými sebevražednými atentáty. Navíc už zažili druhý holocaust na vlastní kůži při vyhnání z arabských zemí, ke kterým se po 2500 let vždy chovali mírumilovně a loajálně. Zažili popravu židovských mužů, kterým často usekly části jejich těl, jejich dcery a manželky byly brutálně znásilňované a jejich děti byly upálené zaživa. Plocha půdy ukradená těmto Židům je větší než plocha celého dnešního Izraele. V ukradených domech těchto židů pravděpodobně ještě dnes sedí velvyslanci některých vlád evropských zemí, které dodnes nepřejí Židům vlastní stát ([youtube.com/watch?v=pHuo0Bw3tgQ-](https://www.youtube.com/watch?v=pHuo0Bw3tgQ-)). Tito židé znají korán a velmi dobře učení fašistického islámu často lépe než sami muslimové, jakož i základní pravidlo islámského učení: „Uzavřete mír se silnějšími, ale udeřte nemilosrdně, pokud vy se stanete silnějším.“ Proto staví při své obraně jejich existence na jediný správný prostředek – odstrašení. Židovský stát musí vyhrát každou válku, aby nebyl zcela vyhuben.

Já sám jsem byl v den založení ve věku 9 let smrtelně nemocný, traumatizovaný po 2 letech v koncentračním táboře a ztrátou rodičů, prarodičů a další ztrátou 4 generací mé rodiny, kteří byli všichni bestiálně zavražděni v plynových komorách Osvětimi. Kdybych byl o 10 let starší, určitě bych emigroval do Izraele. Dnes

bych byl hrdým Izraelcem, moje děti by nemusely skrývat své židovské kořeny a moje vnoučata a pravnoučata by nebyla vystavena téměř nesnesitelnému protizraelskému vymývání mozku jako téměř všichni dnešní evropští školáci. Virus antisemitismu, který je mnohem silnější než koronavirus, znamená, že Evropa bude za pár desetiletí bez Židů. Zbytky židovské populace se buď úplně asimilují, nebo zůstanou těmi, kteří neustálým vymýváním mozku nenávidí Izrael a jsou vděční potomkům svých bývalých trýznitelů, kteří se na ně stále raději dívají jako na podlídi s příšitou židovskou hvězdou, za to že zde mohou žít.

V očích izraelských Židů se pomalu rozpadající EU stala vedle fašistického Íránu a některých arabských vlád největším nepřitelem židovského státu. Navzdory obsesi a pro mě často pokrytecké kultuře vzpomínání se spojuje s tyrany světa a v Organizaci spojených národů hlasuje „ano“ pro téměř každou protizraelskou rezoluci, kterou podá jakýkoli muslim, komunista nebo jiný kleptokratický diktátor.

Nyní však existuje naděje a stále více pozitivních signálů. Kromě milionů přátel Izraele na celém světě došlo ve znovusjednoceném Německu k velkému okamžiku, kdy na prvním zasedání nově zvolené Sněmovny lidu jako první krok se všechny strany obrátily na Stát Izrael ohledně nevyhlášené války od roku 1949 následujícími slovy: „Žádáme Židy celého světa o odpuštění. Žádáme lid Izraele o odpuštění za pokryteckou a nepřátelskou oficiální politiku bývalé NDR vůči Státu Izrael a za perzekuci a degradaci židovských spoluobčanů v naší zemi i po roce 1945. Ani PDS, nástupce SED, se neodvážila hlasovat proti, ale zdržela se hlasování. V Německu samotném jsou dnes dokonce odvážné školy, jako FCSO v Ostfriesland, ve kterých místo patetické výstavy Nakba, která skončí na smetišti dějin dříve, než jsem si dokázal představit, se studenti dívají na film „Jsem osadník“, který by se žádný antisionistický, veřejnoprávní vysílač jako ZDF nebo ARD neodvážil jako pořad vysílat. Film ukazuje židovské osadníky, kteří se vrátili tam, kde byli 1929 a 1948 jejich rodiče a prarodiče vyhlazeni, okradeni a vyhnáni, a kteří dnes Arabům přinesli prosperitu,

prodloužení života a pokrok, zatímco ti, kteří ilegálně imigrovali do Evropy, tzv. Klanovští osadníci, ohrožují evropská města a za několik desítek let promění většinu evropských měst ve švédské Malmö, první islamizované město v Evropě, na které se každý Žid otřeseně dívá a ze kterého utíkají i nežidovští obyvatelé, aby jejich děti mohly vyrůstat v klidném prostředí. Dalšími příznaky je např. definice antisemitismu od IHR, která definuje jednostrannou kritiku Izraele i BDS jako nebezpečný antisemitismus. Tuto definici přijala už dnes většina slušných států, Hizballáh je dokonce zemí pachatelů – Německem prohlášen za teroristickou organizaci. Bohužel toho ještě hodně chybí. Skutečného pokroku bude dosaženo pouze tehdy, když statisíce lidí vyjdou do ulic na

Pavel Hoffmann dnes před budovou, kde byl ubytován po příjezdu 7. února 1945 (tzv. švýcarský transport) do St. Gallen.

protest proti vyplacení milionů eur německou vládou panu Abbásovi, který

je rozděluje vrahům židovských žen, dětí a mužů. Za 26 let oslaví židovský stát 100. výročí svého založení a do té doby budou pouze obyvatelé tohoto státu určovat, které je jejich hlavní město a jakou vládu zvolí. Během několika let svého života budu i nadále předávat studentům a učitelům poselství, které můj vzor pan Henryk Broder vzkazuje potomkům pachatelů ve svém posledním románu a které jsem nedávno uveřejnil ve svém novinovém článku: „*Neposílejte žáky do Osvětimi, Osvětim už nikdy nikdo nepostaví, žákům byste měli spíše vysvětlit, proč mají Židé právo na vlastní stát a jestli se můžou něco naučit z německé viny a hanby, pak by to měla být solidarita s tímto státem, jehož morálka je mnohem vyšší než morálka dnešního Německa.*“

Multižánrový festival židovské kultury ŠTETL FEST 2022 Brno

2. 9. – 4. 9. 2022 se v Brně uskutečnil první ročník festivalu

Třídenní program nabídl přednášky současných duchovních autorit judaismu, vystoupení představitelů české i světové literatury a publicistiky, divadlo, výstavy, besedy, program pro děti, a spoustu koncertů, žánrově se pohybujících od tradiční hudby po současný jazz a rap.

Jaký vliv mají na naše životy příběhy našich předků? Jak se v současném Brně odráží jeho židovská historie? Jak se vyrovnat s rodinnou minulostí? Kdo jsou současní Židé? Na všechny tyto otázky snad odpověděl největší festival židovské kultury v České republice ŠTETL FEST 2022.

Smyslem ŠTETL FESTU nebylo znovu připomínat holocaust, ale mluvit o naději a budoucnosti. Festival měl ukázat, že židovská menšina je obohacujícím, kulturně zajímavým a inspirativním prvkem celé společnosti.

První den jsem navštívila koncert na nádvoří Staré radnice. Představila se kapela Yale Strom & Hot Pstromi, založená v roce 1982 ve Spojených státech. Zazněly klezmerové rytmy. Byla to neotřelá židovská hudba z Karpat v podání hudebníků z různých koutů světa.

I přes chladné počasí vydrželo početné obecenstvo až do konce a všichni jsme si užívali velmi příjemnou atmosféru.

V sobotu jsem se zúčastnila Autorského čtení Arnošta Goldflama v Divadle Husa na provázku. Arnošt Goldflam pozval malé i velké k poslechu svých povídek z knihy Hlavně o mamince. Kromě svébytné prezentace rodinných příběhů odkazujících na židovské kořeny v následné diskusi zodpověděl dotazy z řad početného publika. Byla to moc příjemně strávená část sobotního odpoledne.

V neděli odpoledne oživila Římské náměstí/Židovský plácek Židovská tržnice. Na místě bývalé židovské čtvrti proběhl u stánků prodej a ochutnávka izraelských specialit nebo prodej židovských předmětů i knih se židovskou tematikou. Atmosféru dokreslil koncert skupiny Mojše Band.

Z mého pohledu se celý festival povedl, akce, kterých jsem se zúčastnila, byly opravdu hojně navštívené. Myslím, že byla založena tradice hodná pokračování dalšími ročníky.

Zora Skořepová,
text i foto

Nádvoří Staré radnice

Kapela Yale Strom & Hot Pstromi

Arnošt Goldflam a Barbora Dočekalová, Židovské muzeum v Brně

Ani letos jsme nezapomněli na zahájení transportů před 81 lety

Text i foto: Michal Stránský

Nový židovský hřbitov na Vinohradech:

V neděli 16. října jsme se sešli na Novém židovském hřbitově u kamene lodžských, abychom tradičně položili kytici u paty kamene. Položení květin a krátká tichá vzpomínka je nesmírně důležitý počin, který musí členové Tereziánské iniciativy udržovat i když je třeba neděle a hezký podzimní den, který láká na výlet. Jde o nutný vzkaz nejen okolí, ale i do vnitřku naší komunity.

Obávám se, že bez této tradice bychom jen přispěli a uspíšili zapomnění, kterému se stále ještě chceme vyhnout. Pořád děláme vše pro to, aby k zapomnění pokud možno nedošlo nebo alespoň ne příliš brzy.

Sešlo se nás několik, rád si představuji, že by nás mohlo být víc, ale aspoň pět členů předsednictva Tereziánské iniciativy a jeden zástupce ŽOP.

U pamětní desky na zdi někdejšího Parkhotelu:

Od Nového židovského hřbitova odjela tramvají skupina předsednictva TI k pamětní desce na zdi holešovického hotelu do míst někdejšího Radiotruhu, odkud před jedenaosmdesáti lety odjízďely první transporty do Lodže a Terezína.

Tady nás bylo již o trochu víc. Michal Stránský ve stručném projevu k přítomným zdůraznil potřebu takovýchto neokázalých setkání a všem, kteří se dnešního pietního aktu zúčastnili, poděkoval za účast.

Po položení květin a jejich zavěšení na okraj pamětní desky a po *nezbytném* společném snímku jsme se vydali k nedalekému nádraží Bubny, abychom tichou vzpomínku zaměnili za hlasité bubnování proti tichu mlčící většiny.

Bubnování v Bubnech:

Foto: Matěj Stránský

Už po osmé se prostor před nádražím Bubny rozezněl hlasitým zvukem bubnů, který měl přehlušit ticho mlčící většiny. Ještě předtím než zazněly bubny skupiny Tam Tam Batacuda pod vedením Miloše Vacíka, k němuž se spontánně a velmi ochotně přidávali diváci a posluchači, promluvil k přítomným Pavel Štingl a host dnešního podvečera Michal Kocáb.

Michal Kocáb mluvil nejen o transportech, které odsud odjízďely před jedenaosmdesáti roky, ale také o aktuálním neutěšeném politickém a hospodářském stavu současné Evropy, kterou nyní velmi vážně ohrožuje Rusko a jeho současný prezident. Nahlas se také zamyslel nad rozhodujícími momenty naší historie, které byly spojeny s pasivitou české společnosti.

Po skončení bubnování měli diváci možnost poslechnout si koncert Moniky Načevy doprovázené na kytaru Michalem Pavlíčkem. Na programu byly písně s texty Jáchyma Topola.

V odjezdové hale nádraží byla instalována unikátní výstava Album G. T., představující dosud nezveřejněné fotografie z tereziánského ghetta.

Kateřina Bígllová položila květinu u kamene lodžských

Delegace na Novém židovském hřbitově

U pamětní desky na zdi holešovického hotelu

Mateusz Gniazdowski, velvysl. Polska, Katrin Bock, Andreas Künne, velvysl. SRN

Michal Kocáb a Pavel Štingl

Diváci, v popředí přeživší Věra Štinglová a Michaela Vidláková

Výstava Album G. T.

Michal Pavlíček a Monika Načeva

Tam Tam Batacuda

Spolek SYNAGOGA KLATOVY, z. s.

Dana Škúrková, za spolek SYNAGOGA KLATOVY, z. s.

Klatovští židé se v posledních letech dostali do povědomí zdejších občanů zejména díky dvěma událostem – obsažnou knihou pana Mgr. Milana Strnada *Židé v dějinách města Klatov (2010)* a odhalením pomníku 266 klatovských obětí holocaustu, jejichž jména jsou na pomníku zvěčněna (2012).

O tři roky později jsme se s manželem dozvěděli o záměru Židovské obce v Plzni prodat klatovskou synagogu. Spolu s dalšími podobně smýšlejícími lidmi jsme chtěli zabránit tomu, aby synagoga skončila jako prodejní prostor nebo obytný dům, a tak vznikla myšlenka na její záchranu, ta se však nepodařila. Vedení města Klatovy od samého počátku odmítlo možnost synagogu zakoupit a další kroky vedené na úrovni Plzeňského kraje také nedošly naplnění. V roce 2018 se dostala synagoga do soukromých rukou.

Přesto, že se prvotní záměr nevydařil, může si spolek SYNAGOGA KLATOVY, z. s., který vznikl v r. 2015, připsat alespoň dílčí úspěchy. Hlavní náplň činnosti spolku tvoří přednášky, každoroční čtení jmen obětí holocaustu (Jom ha-Šoa) a brigády na židovském hřbitově. Členy spolku jsou učitelé, právníci, sochař, historik a překladatel, archivářka s manželem a starostka šumavské obce.

Přednášky jsou různorodé – od úvodního cyklu přednášek seznamujících posluchače s židovskými zvyky, tradicemi a mapujícími život židovských obcí zejména na Klatovsku (Dr. V. Fred Chvátal), následovala svědectví pamětníků (RNDr. Michaela Vidláková, Lady Milena Grenfell-Baines), židovské anekdoty (Poetické divadlo, Duo Musette), přednáška o životě židů v období normalizace (Leo Pavlát), o osudu spisovatele E. Hostovského (Olga Hostovská Castiellová a Miloň Čepelka), o současném Izraeli (Roman Lesný), o židovské genealogii (Julius Müller) atd. Po pauze způsobené covidem jsme zahájili rok 2022 hebrejskými a jidiš písněmi (Zita Honzlová) a zkusili se zaměřit na lokální historii přednáškami o historii židovské komunity ve Velharticích (Pavel Koura) a o klatovském rodákovi Gustavu Sicherovi, poválečném vrchním rabinovi (Dana a František Škúrkovi). Letošní podzim budeme pokračovat druhou částí

přednášky o velhartické židovské komunitě se zaměřením na rodinu Pollakovu (Pavel Koura) a o významném hebraistovi a klatovském rodákovi Wolfu Mayerovi (Dana a František Škúrkovi). V listopadu chceme ve spolupráci se Střední průmyslovou školou v Klatovech připomenout 80. výročí transportů židovských občanů přednáškou věnovanou Věře Schaufeld, roz. Löwy, rodině fotografa Maxmilianu Bermanna a jeho sourozenců, rodině Boldanové a Pollakově. Přednáška se bude konat přímo v budově školy, ve třídě, která v roce 1942 sloužila jako shromaždiště židovských obyvatel a byla místem, odkud se vydali na cestu do Terezína.

Dubnové čtení jmen obětí holocaustu (Jom ha-Šoa) se stalo v Klatovech již tradicí a je hojně navštěvováno širokou veřejností a žáky středních škol. Jak autor knihy o klatovské židovské historii Mgr. Milan Strnad, učitel dějepisu na SPŠ v Klatovech, tak Mgr. Dagmar Protivová z klatovského gymnázia se tomuto tématu věnují nad rámec osnov a se studenty na židovské téma aktivně diskutují.

Údržba židovského hřbitova je pro náš spolek výzvou, ale i otázkou do budoucna. V době, kdy jsme na hřbitově započali s odkrýváním náhrobků zabalených do břechťanu, hrozilo reálné nebezpečí, že hřbitov bude z důvodu nedostatku finančních prostředků ponechán svému osudu a časem z něho nezbude vůbec nic. Každý rok se snažíme svolat alespoň jednu až dvě brigády. Není to moc a při každé další brigádě, vidíme, jak si příroda chce urvat to udělané zpátky. Jde o aktivitu, která bude trvat roky. Sejde se nás obvykle 5 až 15. Mezi brigádníky jsou členové spolku, jejich známí nebo příbuzní, učitelka, starostka s rodinou, lidé s židovskými kořeny i aktivní křesťané, důchodci

i studenti – a z této pestré společnosti postupně vznikla parta lidí, kteří se spřátelili a na židovský hřbitov se pravidelně vrací. Průměrně očistíme 6–8 náhrobků, ale třeba letos jsme zvládli dokončit jen jeden jediný. Při práci nacházíme rozbité skleněné nápisové desky, které následně lepíme. Bylo by ale třeba řešit i postavení již spadlých náhrobků a opravu těch, u kterých hrozí zřícení, a na to už zdroje nemáme. Zatím si vůbec netroufáme tvrdit, že se nám hřbitov podaří od břechťanu a náletových dřevin vyčistit celý. Při každé návštěvě hřbitova si vzpomenu na pana Karla Šterna, se kterým jsem se před mnoha lety poznala osobně. Víím, jak moc mu hřbitov ležel na srdci a jak usiloval o to, aby byl v dobrém stavu, takový cíl je však zatím ještě daleko.

Další z aktivit členů spolku je **příležitostná publikační činnost**. Historická společnost Klatovy vydává Sborník prací z historie a dějin umění, jehož součástí se v r. 2015 stal text Hanuše Kafky, který žil v Klatovech mezi lety 1909–1924 a zažil tehdy ještě fungující židovskou obec. Text připravili k vydání členové spolku a nese název *Hanuš Kafka – Rodina Kafkovic, vzpomínky na Klatovy*. V r. 2017 bylo tamtéž zveřejněno pojednání *Karel Fleischmann (22. 2. 1897 Klatovy – 24. 10. 1944 Osvětim)* pana PhDr. Arno Paříka o klatovském rodákovi, výtvarném umělci a literátovi, o němž ve stejném čísle autorka tohoto textu připravila genealogickou črtu s názvem *Karel Fleischmann a kořeny jeho rodu na Klatovsku*. V r. 2021 pak do téhož sborníku připravil *Vzpomínky na předválečnou a válečnou léta* pan Arnošt Boldan (roz. Bloch), v nichž líčí osud své rodiny a smíšeného manželství svých rodičů.

Kromě pozitivních ohlasů na činnost spolku je třeba zmínit i neúspěšnou

anabázi s pomníkem výše uvedenému Karlu Fleischmannovi, který jsme chtěli nechat postavit nedaleko Fleischmannova rodného domu a jehož autorem měl být renomovaný klatovský sochař Václav Fiala, také člen spolku. Zhotovení tohoto pomníku vyvolalo nepochopitelnou nevoli a nesouhlas ze strany orgánů města, nenašel se nikdo, kdo by jeho zhotovení podpořil. Co všechno tento více než roční boj provázelo,

je podrobně popsáno na stránkách našeho spolku <https://synagoga-klatovy.webnode.cz/> v oddílu Zajímavosti pod názvem Příběh jednoho pomníku.

Nakonec zbývá ještě jeden aspekt činnosti spolku. Téměř každý rok se nám ozvou někteří z potomků klatovských židovských obyvatel, kteří se chtějí v Klatovech podívat na místa, kde žili

jejich předci, chtějí vidět domy, kde bydleli, synagogu, kterou navštěvovali, a hřbitov, kam byli pohřbeni. Z jejich návštěvy máme vždy opravdu radost a snažíme se jim poskytnout o jejich předcích co nejvíce informací, jak nám to naše amatérské možnosti dovolí. Sama mám podobný zájem a rozumím každému, kdo má potřebu najít své kořeny, protože tím nachází tak trochu i sám sebe.

V Pacově a Černovicích

Michaela Vidláková, foto Karen Koblitz

Michal Arend, potomek rodičů, kteří přežili holocaust, si i dnes žije ve Švýcarsku, ale nezapomíná na zemi, odkud jeho rodiče pocházeli, neustále se sem vrací a velice se osobně angažuje pro to, aby se nezapomnělo na minulost. Nejen na tu temnou, kterou jeho rodiče jen tak tak přežili, ale i na židovskou minulost v Čechách, která byla tak brutálně ukončena. Jako člen druhé generace, sám besedoval na českých školách, k nimž ale z neznámých důvodů jen těžko získává přístup, snažil se vytvořit i skupinu dalších členů druhé generace u nás, kteří by rovněž pokračovali v činnosti svých rodičů – což se mu také nepovedlo, zájem druhé generace v tomto směru je, jak vidno, bohužel, minimální. Nicméně angažuje se i jinak. Je např. významným členem Tikkun Pacov – Spolku pro obnovu synagogy v Pacově, jehož duší je místní občan, Pavel Tychtl.

Tuto nevelkou synagogu v nevelkém městě na rozhraní jižních Čech a Vysočiny nicméně kdysi navštěvovaly pacovské židovské rodiny, mezi nimi i významné osobnosti. V letošním roce uplyne 80 let od smutného výročí, kdy byli všichni židovští obyvatelé posláni transportem do Terezína. V Pacově zůstalo jen několik jednotlivců žijících ve smíšených manželstvích a byli tak alespoň dočasně chráněni před deportací.

Synagogu, jejíž základní stavba zůstala zachována, by bylo škoda nechat zcela rozpadnout a měla by také být využívána jako kulturní stánek a ne sloužit, jako za nedávných časů, coby skladiště. I když stále ještě je daleko k dokončení tohoto cíle, již mnoho bylo vykonáno. Díky dotacím, jejichž získání také není snadnou záležitostí, došlo již např. k očištění synagogy od pozdějších nevhodných stavebních úprav, které ji v minulosti výrazně negativně poznamenaly. Důležitá byla oprava krovu a položení nové střechy, byla tak především zajištěna proti vzliňající i vnější vlhkosti, byla odstraněna přístavba mezi východní stranou synagogy a budovou soukromého pivovaru, kde byl v minulosti vybudován průmyslový výtah. Exteriér synagogy, kromě dosud částečně zastavěných oken, má dnes tedy původní podobu jako v době, kdy byla začátkem 19. století postavena. Dalším nejbližším cílem bude nová fasáda a podlaha.

Tikkun Pacov se mimo to zabývá i nedalekým rabínským domem a pacovským židovským hřbitovem. Na rabínském domě, kde kdysi bývalo i vyučování, z oken vyhlížejí fotografie povražděných dětí, uvnitř se nachází výstava. Pacovský

1942
2022

Vzpomínáme

sobota 12. 11.

17 hod.

Premiéra dokumentárního filmu založeného na vzpomínkách pacovské rodačky a přeživší holocaustu Věry Ledererové.

Po zhlédnutí filmu bude následovat diskuse s pamětníky.

neděle 13. 11.

16 hod.

Premiéra filmu o tórách z Pacova ve Spojených státech. Prezentace původní pacovské tóry symbolicky navrácené do Pacova poprvé od roku 1941.

19 hod.

Když se paměť setká s uměním (When Memory Meets Art)

Koncert dětského pěveckého sboru Základní umělecké školy Chrudim. Zhudebněná poezie dětí z ghetta Terezín a hudba z dětské opery *Brouček*.

12.-13. 11. 2022

TIKKUN PACOV
SPOLEK PRO
SYNAGOGU
SYNAGOGUE
ASSOCIATION

KOMUNITNÍ CENTRUM PACOV / Španovského 319

www.tikkun.cz

When Memory Meets Art
כיצד זכרון פוגש אמנות

Pacov – synagoga

židovský hřbitov je uveden do pořádku, náhrobky postavené, tráva pečlivě posekaná, v hřbitovním domku rovněž tematická výstavka. Je vidět pěkný kus angažované práce!

Ale jak jsem vlastně přišla k Pacovu já?

V 70. letech minulého století vznikla při pražské židovské obci skupina židovských dětí ve věku 6–16 let, kterou tehdy založil Artur Radvanský. Pomáhala jsem mu starat se zejména o ty mladší. V zimě lyžování, v létě táboření, mezi tím výlety nebo setkání na obci, plavání, ping-pong, ale i základy judaismu, oslavy židovských svátků, účast na různých pamětních dnech. A právě to táboření se konalo nedaleko Pacova, u obce Cetoraz, kde rodina tehdejší pracovnice židovské obce, paní F. Adamové, která pocházela z pacovské rodiny Pachnerů, vlastnila rekreační chatu u rybníka Valcha. A tuto chatu nám propůjčili jako pevnou základnu, nedaleko které jsme si postavili náš stanový tábor. Udělali jsme si výlet do Pacova, dozvěděli se o místním židovském hřbitově, nicméně to, co jsme tam spatřili, byla zarostlá džungle. A tak jsme se pokusili tu džungli trochu zkrotit. Samozřejmě dětským silám takřka bez náradí se to nemohlo podařit. Zůstala jen vzpomínka na naši brigádu. Stanovali jsme u Valchy po mnoho let a ty tábory patří k mým nejhezčím životním vzpomínkám. Tak tedy vznikl můj vztah k Pacovu.

Když se to dozvěděl Michal Arend, pozval mě do Pacova na letošní Den židovských památek a já se ráda zúčastnila. Sešlo se celkem dost lidí, kromě místních přijeli i návštěvníci z USA, jejichž rodiny z Pacova pocházejí, přijela i zástupkyně podobného spolku pro obnovu synagogy v německém Reuthu. Program byl skutečně bohatý, jak je vidno z letáku: Návštěva synagogy se zajímavou přednáškou Pavla Tychtla a výstavou o pacovských židovských rodinách, prohlídka rabínského domu, prohlídka hřbitova se znaleckým výkladem Karla Vošty, který se obětavě věnuje péči o hřbitov, několik přednášek a diskusí v krásném prostředí pacovského zámku, večer v synagoze koncert židovských písní v emotivním provedení Michala Foršta za doprovodu dvou klezmer kytaristů z Tábora.

V neděli odpoledne jsme navštívili ještě památník holocaustu a hřbitov v Černovicích, odkud pochází rodina Michala Arenda, který významně finančně přispěl ke vzniku památníku i úpravě hřbitova. Památník je skutečně výtvarně krásný a ojedinelý: velký temný lesklý kámen s nápisem, od něž vede cesta ke hřbitovu lemovaná obdobnými kameny se jmény černovických Židů – na jedné straně cesty je kamenů mnoho – to jsou ty, věnované památce zavražděných, na druhé straně cesty několik ojedinelých kamenů nese jména těch, kteří přežili a zemřeli až po válce. Cestou zpět jsme spatřili ještě i velkou černovickou synagogu, která byla přeměněna v obytný dům.

A práce nekončí – nejbližší akcí bude třídní program v listopadu věnovaný 80. výročí deportací. V závislosti na finančních zdrojích bude pokračovat stavební činnost. Skutečně obdivuji obětavou činnost všech, kteří se podílejí, ať už

Synagoga v Pacově

...z oken vyhlížejí fotografie povražděných dětí

Černovice – památník obětem

organizačně, finančně či ideově, na uchování vzpomínky na židovskou minulost i na obnově židovských památek, které by jinak propadly zničení a zapomnění.

MICHAELE VIDLÁKOVÉ byla prezidentem ČR Milošem Zemanem udělena medaile Za zásluhy I. stupně za zásluhy o stát. Stalo se tak u příležitosti státního svátku dne 28. října ve Vladislavském sále. Blahopřejeme.

Za PTI Michal Stránský

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Malovat a přežit

Vůle

Eliška Gogelová, 17 let, Gymnázium Jiřího z Poděbrad, Poděbrady (2. kategorie, 4. místo)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Řemeslně velmi zdařilý text, který dobře popisuje zadané téma.

Lokomotiva zastavila. Vrata se lomozivě rozevřela a do vagonů vplul nevlídný noční vzduch. Z přelidněných vozů vypadlo prvních několik vězňů, jejichž zubožená těla nestačila včas zamezit pádu. Zakrývajíce si hlavu před kopanci kápů a strážných, stavěli se s námahou zpátky na vyzábělé nohy, zatímco za nimi už stačili ti opatrnější vyskákat ven. Přešlapovali na místě a bojácnýma očima se rozhlíželi po stanici. S laskavým pobídnutím holínek trpělivého strážce transportu byl hopem vyložen na záda svých spoluvězňů. Jen zázrakem neskončili všichni na jedné hromadě mezi pražci. I v tom zmatku zaslechl řehot vojáku na rampě. Otupěle pohlédl na jejich šklebící se tváře plné škodolibé radosti, ale ve vteřině se zhnuseně odvrátil jinam. Vzhlédl k hvězdnaté obloze. Stejně jako na ni upínal pohled ze zamřížovaných oken vagonu při cestě sem, pozoroval ji v zamyšlení ještě před válkou z oken svého bytu. Sedával tehdy v ateliéru. Po stěnách byly rozesety jeho práce, na zemi se válely črty a on odpočíval v rohu místnosti opřený o zeď, malátný, špinavý od barev, vdechuje všudypřítomnou vůni terpentýnu. Ale teď? Ted' se klepal zimou, jen s vypětím všech sil dokázal stát, byl vyčerpaný, oblečený do nuzných hadrů, chleba neviděl bůhvíjak dlouho a mrtvolný pach se zdál ho doprovázet kamkoliv šel. Ruce se mu třáslly, byly slabé a měl potíže v nich cokoliv udržet. Ta nelidská bída a ošklivost ho ubíjela. Jen to nebe nad ním mu poskytlo možnost úniku od toho odporného hnusu kolem. Schytl ránu loktem. Živí se dali za halasného řevu do pohybu, zatímco mrtvé nechávali za sebou. Znovu se jich zmocnil ten strach z toho, co je zde čeká. A i v tom děsu z neznáma si za ním jeho spoluvězeň polohlasně zpíval Verdiho Requiem.

Bylo chladné únorové ráno. Vyfasovali čtvrtku suchého chleba a černou vodu, které se zde z nouze říkalo kafe. Posadil se vedle známého z transportu a mlčky se pustil do své skromné porce. Seděli tak každý den už půl roku. Kolem nich postupovala fronta a kápové vynucující

si respekt klacky a obušky. Všiml si, že jeho společník je opět jakoby duchem nepřítomný; vesele si pobrukoval a upínal zrak na protější zeď, jako kdyby snad viděl krajinu za ní. Koutkem oka ho se zaujetím pozoroval. Přišlo mu, že ten muž na okamžik přestal být vězněm tábora. Představoval si, že v té melodii je jeho klíč od nějakého ►

Nikol Rejmánková, 15 let, Gymnázium Boženy Němcové, Hradec Králové (2. kategorie, 5. místo)

krásného místa, kde vládne klid a mír. Toto společníkově zasnění trvalo vždy jen krátce, přesto se stalo nedílnou součástí každého jeho dne. Dojedli. Nastal čas, aby si každý z nich šel po své práci a znovu se sešli až večer v barácích.

Sněhová pokrývka jim zakryla cestu. Naštěstí už všichni z jeho čety dokázali trefit zpátky i po slepu. Dlouhými namáhavými kroky se brodil sněhem a zhluboka vdechoval vůni jehličnanů. Zimní krajina jako z pohlednice, pomyslel si. Pod řídkým lesem se rozprostírala bělostná pole, za kopcem se tyčila věž kostela a nebe bylo spíše šedé než modré. Nedaleko od nich sedělo na větvích stromů hejno černých ptáků. Zavřel víčka a představil si sebe, ve svém ateliéru, jak nanáší na plátno první linie toho obrazu. Ruka se mu třásla víc než obvykle. Z myšlenek ho vytrhlo až nepřírozené, hrobové ticho mezi jeho spoluvězni. Stáli jako přikovaní a upínali zrak stejným směrem, jen on se zdráhal

otočit. Tušil, že se mu ten pohled nebude líbit. Ve sněhu, nedaleko stromu, kde spočinuly kavky, leželo tělo. Tuhé údy byly rozhozené do stran, v úhlech tak nepřírozených pro člověka, nehybná hlava s očima hrůzně vykulenými a směřujícíma do prázdna byla obrácena k mužům z pracovní čety.

Seděl sám. S pohledem upřeným před sebe, přehazoval v rukách vychladlý brambor. Kolem bylo bahno, odporně šedé mraky zvěstovaly déšť. Svět se mu hnusil.

Po jídle odešel do baráku a složil hlavu do dlaní. Jako kdyby najednou ztratil veškerou energii, i nepatrný pohyb hlavy mu činil potíže a vyčerpával. Svěsil ruce podél těla a podíval se ven. Sněžilo. Nikde nikdo. Jen třpytící se vločky dopadaly již na bíle zahalenou zem. Nepatrně se usmál a přivřel oči. Před sebou měl plátno, štětce, barvy,

dokonce cítil i terpentýn. Sehnul se pod lůžko a vytáhl pár kusů papíru a tužku, které ve slabé chvílce vyšmelil u skladníka. Prsty se mu vzrušením třáslly, horečně začal črtat obloučky, z nichž se po pár tazích staly kopce, kostrbaté čáry, budoucí košaté větve stromů. V očích mu zajiskřilo pokaždé, když se mu podařila krásná linka. Za necelou hodinu měl hotovo. Nikdy neměl ze svého díla tak dobrý pocit.

Vracel se z práce na stavbě a téměř neslyšně si pobrukoval. Jakmile vyfasoval přiděl, sedl si na své místo, zpod mundúru vytáhl lepenku a tužku a začal cosi čmárat. Za poslední měsíc vyplnil malůvkami snad na desítky papíru a vůle dál tvořit ho neopouštěla. Čas strávený v lágru, který mohl zaplnit kresbou, byl pro něj ten nejdražší ze všech. Dodával mu sílu do dalších dnů, sílu dál pokračovat, nehledě na to, jak bídne se mohly zdát.

Hrdinka?

Alžběta Lepková, 19 let, Gymnázium Boskovice (2. kategorie, 2. místo)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Vyprávění nabourávající očekávání čtenáře. Text je dobře vypointovaný, umí se vyhnout patosu a pracovat s ironií.

Dnes beseda s paní J., malířkou a vězeňkyní obou totalit. Spletité životní osudy na pozadí velkých dějin táhnou vřdycky, a proto se nemůžeme divit, že sál, na jehož dveřích visí plakát s výše uvedeným nápisem, je zaplněný do poslední židle. Navíc se v posledních letech o paní J. hovořilo jako o umělkyni, které v dobytí světových galerií zabránila jen železná opona.

Na malém pódiu už stojí tři křesla. Dvě se tisknou k sobě a třetí si od nich udržuje bezpečný odstup. Šum v sále náhle utichá, patrně proto, že vpředu se začíná něco dít. Na pódiu vchází moderátor – vysokoškolský student. Jemně pruhovaná košile a tmavé sako naznačují, že se pokouší o nedbalou eleganci. Laciné pohorky však celkový dojem poněkud kazí. Mladík je nervózní a několikrát se přefekne. Pár

moderátorských frází mu ale dodá kuráž a vzácného hosta uvede suverénně a s rozmáchlým gestem: „Jsem velice rád, že tu dnes mohu přivítat jednu velmi statečnou ženu, která je zároveň geniální umělkyní. Dámy a pánové, prosím vás o velký potlesk pro paní J., která právě přichází v doprovodu svého prasynovce, pana J.“

Sál se roztleská, nejdřív trochu rozpačitě a pak bouřlivěji, to když se nalevo rozvlní opona a na jeviště se vbelhá stará žena. Opírá se o hůlku a také o rámě asi padesátiletého muže. Světelnědý kalhotový kostým na jejím seschlém těle smutně plandá, mezi řídkými bílými vlasy prosvítá kůže a skla silných brýlí se lesknou tak, že stařeně není vidět do očí. Přesto z ní vyzařuje jakási jistota, zvláštní a trochu nepatřičná. Mladému moderátorovi se

očividně uleví, když se jeho host usadí do křesla. Odkáže si, prohrábne budoucí plnovous (který je nyní ve fázi nepříliš slušivého strniště) a zabodne prst do první otázky ve svých poznámkách. „Paní J., děkuji, že jste za námi přišla. Pokusím se, aby vám mé otázky nebyly nepříjemné. Ačkoliv vy jste asi zvyklá i na horší, vidíte.“ Chabý vtíp narážející na výslechy ocenění přehrávaným smíchem jen moderátorova matka, což studentovi na jistotě nepřidá. „Ehm, tedy když dovolíte, rovnou bych přešel k první otázce. Kdy jste se...“ „Ne.“ Hlas staré paní je skřípavý a třese se, ale přesto zní rozhodně. „Nebudu vám nic říkat.“ V souvislosti s nebohým mladíkem můžeme slovo rozhodný použít jen těžko: „Ale vždyť jste slíbila... P-psala jste přece, že...“ „Nebudu vám nic říkat,“ opakuje paní J.

„budu vám předčítat. Ze svých starých deníků, tam je všechno. Usmánilo to práci oběma stranám,“ podívá se úkosem na studenta. Její průvodce, který do té doby publikum vůbec nezajímal, vytáhne z příruční tašky několik malých sešitů v tvrdých deskách a s mírnou úklonou jí je podá. Paní J. chvíli čeká, bude-li moderátor pokračovat v protestech, a když zjistí, že se chlapec k ničemu takovému nechystá, otevře první sešit a po chvíli listování začne číst.

Dnes přinesla učitelka do hodiny vázu s jirčinami a zadala nám malování zátiší. Vůbec mě to nebavilo, připadalo mi to jako ztráta času, ale nic jsem neříkala. Minule si Pekař stěžoval a pořádně mu vynadala. Radši jsem si to rychle odbyla a ve zbývajícím čase jsem si malovala jen tak pro sebe. Schwálně jsem nad tím nepřemýšlela. Prostě jsem míchala barvy a směry tahů štětce tak, jak si přály moje ruce. Když učitelka procházela mezi lavicemi, rychle jsem tuhle čtvrtku schovala a usilovně jsem vybarvovala okvětní plátky jirín.

Tentokrát jsme dostali uhly a zadání Má vlast. Bylo to snad ještě hloupější než minule. Nakreslila jsem mapu Československa jako okousanou placku. Učitelka to nepoznala (nebo nechtěla poznat) a jen se rozplývala blahem. Dost mě to otravovalo, ale podařilo se mi ulít si jeden kousek uhlu do kapsy. Odpoledne jsem s ním šla do lesa obkreslovat zajímavé vzory na kůře stromů. To mi trochu spravilo náladu. Jinak je to teď hrozné. Máti každou chvíli brečí, otec nemluví a bratr se tváří vážně, taky vážně a důstojně mluví a chodí a čumí a hraje si na velkého vlastence. Chlubil se, že už s kamarády plánuje nějakou sabotáž. Já mu ale nevěřím. Jejich největší dosavadní hrdinství bylo vloupání do sousedovic zahrady.

Ode dneška nesmím oficiálně malovat, protože Hitler nerad surrealisty a otec nerad utrácí za barvy, které teď stejně nejsou moc k dostání. Když jsem ho o ně (slušně!) prosila, vytknul mi, že jsem povrchní a sobecká a že na těch mých patlaninách teď záleží ze všeho nejméně. Máti se to snažila žehlit, ale to se utřhl i na ni. Při odchodu z kuchyně prásknul dveřmi a zařval,

at' se neopovázím přijít dnes do krámu pozdě. Takže jsem musela ze školy spěchat rovnou domů, abych mohla celé odpoledne opakovat: „Ne, to teď bohužel nemáme, to víte doba je těžká, tedy aspoň tu cikorku, jistě, zabalím, ještě cukr, samozřejmě, ten tu někde bude, děkujeme, přijďte zas.“ A velký pan bratr se fláká v Praze a otec je na našeho studenta pyšný, protože má matematické myšlení po něm a představitelství po mamince a bude z něj skvělý inženýr, jak už ví všichni naši zákazníci.

Po dlouhé době jsem vytáhla štětce. Schovala jsem se na půdě. Ještě mi zbylo pár pláten a ty barvy, co jsem dostala od matky k posledním předválečným narozeninám, a tak jsem si mohla představovat, že jsem světoznámá malířka a právě ve svém podkrovním ateliéru dokončuji další velkolepé dílo. Tolik jsem se do toho zabrala, že jsem si vůbec nevšimla bratra, který se mi najednou zjevil za zády, pronesl něco duchaplného, hrozně mě vyděsil a pak zas dělal chytráka a cosi kázal. Neposlouchala jsem ho, chtěla jsem malovat dál, ale úplně mě rozhodil, takže už to nešlo. Musí to totiž plynout tak nějak samo a on to plynutí těmi svými kecy zastavil a já na sílu malovat nechci a nebudu, takže jsem toho nechala.

Paní J. se odmlčí. V hledišti nikdo ani nedutá, všichni jsou dosud trochu zaskočení náhlou změnou průběhu besedy. Stařena je přejíždí pohledem, jako když si přísná učitelka ověřuje, zda všichni žáci dávají pozor. Zdá se, že je s výsledkem pozorování spokojena, protože zase skloní hlavu a pokračuje ve čtení.

Od posledního zápisu uplynulo dost času. Přijde mi dost hloupé sem vypisovat, proč ta odmlka nastala. Je to snad můj deník a já vím, co se stalo. Ale přece jen, někdy se může hodit mít to černé na bílém. Nějak si to sesumírovat a utřídit. Dokonce to prý pomáhá vyrovnat se s určitými událostmi. Malování nezabírá, navíc už ani nemám čím a na co malovat, tak proč to nesepsat.

Pár dní po posledním záznamu u nás zabušilo na dveře gestapo. Byli jen dva, otce už drželi mezi sebou a se mnou a s matkou mnoho práce neměli.

Bratr pracoval v nějaké továrně přímo v Německu, takže ho nechali být, protože se jim nezdálo, že by se mohl v srdci Říše zapojovat do chodu černého trhu na českém maloměstě. Černý trh. To byl důvod, proč nás zatkli. Otec své hokynářství provozoval i během války a kromě mouky na příděl nabízel i podpultové zboží – máslo, vajíčka, maso – které osobně dovážel z okolních vesnic. Někdo ho musel udat. Naštěstí se k nám náckové dostali ve chvíli, kdy otec teprve vyrážel na nákupy a v krámě skoro nic nebylo. Soudní řízení proběhlo dost rychle. Mě moc nebili, protože jediné, čím jsem se provinila, bylo příbuzenské pouto s otcem – a k tomu jsem se jim přiznala hned při sepisování nacionálií při nástupu do vazby. Zanedlouho po tom jsem vystupovala v Ravensbrücku.

Dostala jsem mírný trest, jen dva roky. Dva roky za to, že můj otec pašoval na kole sádlo. Dva roky strachu, zimy a hladu. Dva roky bez chuti, tónů, barev. Dva roky bez malování. Nesnášela jsem ho, vlastně pořád nesnáším, hloupě riskoval, jen aby si nahrabal, a omlouval to péčí o rodinu. Ta jeho péče mě málem zabila.

Naděje? Odvaha? Odhodlání? Tahle slova chtěli diváci slyšet z úst hrdinky? Možná. Možná proto jich přišlo tolik. Místo toho je zaplavuje strach, špína, sobectví, lhostejnost. Tiše, ale vášnivě spolu diskutují. Opravdu se nezajímal o osudy své rodiny? Opravdu jí malování neposkytovalo útěchu v jejím utrpení? Opravdu nezminila žádného Žida?

Ale jsem tady. Válka skončila. Mě-li jsme štěstí, dům nám zůstal, protože tu bratr byl stále oficiálně hlášený. Na půdě jsem našla tento deník, ležel na okně, přesně tam, kam jsem ho naposledy položila. Gestapo u nás nejspíš po zakázaných zásobách nepátralo nijak usilovně. Pod vikýřem stálo pár pláten. Zdají se mi hrozně naivní, dětinská a neosobitá. Prostě jsem jen napodobovala francouzské surrealisty.

Matka je přízemní husa. Ptala jsem se jí dnes, co by říkala tomu, kdybych se přihlásila na kurz malování u profesora T. v Praze. Ano, musela by mě živit o něco déle, než kdybych šla na obchodku, jak chtěla, ale já bych to pak všechno splatila. A byla bych ►

šťastná, aspoň myslím. Ona to však odmítala pochopit, moje argumenty hned smetla ze stolu a jako kolovrátek opakovala to své: „Nejistá budoucnost. Pro dívku se to nehodí. Navíc ti to vůbec nejde!“ Au. To se mě dotklo. Když jsem jí nějaký obraz občas ukázala, tvrdila, že se jí líbí. Měla jsem chuť se sbalit a navždy odejít, ale pak jsem si to rozmyslela. Byla by to přece hloupost, zůstala bych úplně bez prostředků, vždyť dohromady nic neumím. Rozhodla jsem se, že moudřejší bude nechat se krmit a šatit, malovat dál jen na půdě a čekat na příležitost. Však ona přijde.

„Ona přijde? No příležitost možná přišla, ale taky dorazili komunisti,“ zašeptala dáma s nepřirozeně černými vlasy svému sousedovi. Muž sedící před nimi se na ně káravě podíval: „Nerušte!“

Ze surrealismu je zase pokleslé umění. Jaké štěstí, že já v duchu surrealismu vůbec nemaluji, že? Každý o mně přece ví, že nejraději zachycuji dobře zoraná pole a pracující dělníky. Každý, kdo chce, to o mně ví. A všichni moji „přátelé“ to mohou doložit i obrázky, které jsem jim věnovala. Stačilo pár hnědých skvrn a „Podzimní krajina“ byla na světě. Je tak snadné být s nimi zadobře. Jen o tom člověk nesmí moc přemýšlet.

Mladý moderátor už vystřídal všechny možné pozice. Seděl pozorně na kraji židle, seděl s oběma rukama na opěradlech na znamení neochvějně sebejistoty. Právě přehazuje levou nohu přes pravou, když jeho pozornost upoutá změna tónu hlasu paní J. Do teď četla bezbarvě, nezaujatě. S poslední větou se jí však do úst vkradl nádech hořkosti a ublíženosti.

„Máš nějakýho kluka?“ zeptal se mě dnes bratr. „Nemám,“ řekla jsem. „Proč?“ ptal se. „Žádnej tě nechce?“ „Možná,“ odsekla jsem, „nebo třeba nechci já!“ Ale asi bych chtěla. Jen nevím, jak na to. Nikdy jsem se s kluky nedokázala bavit otevřeně a oni to vycítili. Nechovala jsem se přirozeně a oni to poznali a stranili se mě. A tak si říkám, že by mě stejně rušili při malování a omezovali mě a že by mě nechápali a že by mě měli jen na to. Ale stejně bych to chtěla aspoň zkusit. Tohle všechno jsem

bratrovi mohla říct, ale neudělala jsem to, protože mu nevěřím a protože mlel sám. Mluvil o tom, že se zamiloval, že už ji zná dlouho, že ji plánuje požádat o ruku a že by nás chtěl seznámit. Moc jsem ho neposlouchala. Zbystřila jsem až při slově grafika. Ta jeho holka se prý podílí na vydávání nějakého časopisu (tohle už bratr šeptal) a shání někoho, kdo by jim tam maloval nějaké ilustrace. Prý se jí o mně zmínil a ona teď chce vidět nějaké mé práce.

Tak jsem to včera po bratrovi poslala. Zvažovala jsem, jestli vybrat „Odpočívajícího traktoristu“ nebo „Absurdní náladu“. Pak z bratra vypadlo, že se nejedná o žádnou budovatelskou brožuru, ale o protistátní tiskovinu. Tím „Traktorista“ vypadl a já bratrovi zabalila svou oblíbenou malbu. Agitace nebo protest, to je jedno. Hlavně, když se kolem toho bude motat někdo, kdo se vyzná v umění a je schopn můj obraz kriticky ohodnotit. Protože bratrovo „Zajímavý.“ a matčino „Ztráta času.“ už se mi přejedlo.

Pan J. vždycky zpozorní, když zazní slovo bratr. Většině účastníků besedy je jasné, že jde o jeho dědečka. Jeden novinář v přední řadě na tom dokonce vystaví svou reportáž o této akci. Teď ale J. sedí skutečně jako na jehlách. Jeho prateta, kterou diváci poznali jako velmi zvláštní ženu, se už poněkolkáté zmínila o nějaké dívce. Že by babička?

I bratrova dívka nejspíš prožívala absurdní nálady, protože se jí můj obraz velice líbil (tvrdil bratr). Nenamáhal se s žádnými formalitami a obratem mi poslala zadání k mému prvnímu příspěvku do toho časopisu. Chce po mně „stylizovaného Gottwalda dupajícího po Československu“. Já nevím. Děsí mě, do čeho jsem se nechala zatáhnout. Na druhou stranu mám konečně příležitost dostat svá díla k lidem, mám relativně volnou ruku, mám šanci prorazit. Kdo ví, třeba si ten pamflet přečte někdo z oboru...

V sálu je hrozná horko. Slunce nedbá na to, že už je září, a usilovně praží do obrovských oken. Muži nenápadně sundávají saka a svetry. Ti prozíraví si oblékli bílé košile, ti

pošetilí se teď marně pokouší založit si ruce tak, aby zakryli tmavé fleky v podpaží. Na stařeckými skvrnami posetých spáncích paní J. perlí kapičky potu.

Mám strach. Bratrovu snoubenku sebrali. Byla jsem blbá, že jsem kývla na ilustrování toho jejího hloupého časopisu. Nechala jsem se omámit vidinou slávy a rozhodla jsem se tak, jak bych to za normální situace nikdy neudělala – citem a ne rozumem. Věřila jsem druhým a ne sobě. To byla chyba. Podruhé už ji neudělám. Nevěřím, že mě ta kráva bude krýt. Je slabá, jen si hrála na hrdinku. Kvůli ní teď musím zničit svoje plátna. Přece soudruhům nedám důkazy zadarmo.

Při slově kráva sebou pan J. škulil. I on patřil k pošetilcům v tmavé košili, a když v rozhořčení vyhodil ruce nad hlavu, mohl se celý sál pokochat ukázkovými koláči. Paní J. na synovcovy protesty nereagovala. Jen se zhluboka nadechla a otevřela poslední sešit. Na rozdíl od předchozích zápisníků byl tento patrně mladší než většina účastníků besedy a jeho desky zdobily hrdinové oblíbeného dětského seriálu.

Dostala jsem tehdy deset let. Bratrova snoubenka se složila hned na prvním výsledku. Asi mě to dost odradilo od partnerských vztahů, protože jsem už nikdy v životě nevydržela s jedním mužem déle než měsíc. Moji už tehdy dost pochroumanou důvěru v lidi to zničilo definitivně. Dnes zjišťuji, že jsem tehdy seděla ve vybrané společnosti, ale přesto jsem si nikdy nedokázala žádnou ze svých spoluzeňkyň pustit k tělu. Jen jsem tak proploovala a místo dopisů jsem na přidělené formuláře kreslila. Ale to až později, když za to nehrozily takové tresty. Na začátku jsem hlavně držela hubu a krok, aby mě pustili domů co nejdřív. Mým cílem byly totiž dvě jednoduché věci, pro které není skloněná hlava překážkou. Chtěla jsem jen malovat a přežít.

Paní J. zvedla hlavu a zadívala se do publika. Byla připravena přijmout jejich reakce. Nikdo jí však pohled neopětoval. Rozhostilo se ticho, které nedokázal prolomit ani moderátor. Marně hledal správná slova. Opona se trhnutím zatáhla.

Nocí a tmou, za světlem

Lenka Juranová, 15 let, Gymnázium Jana Keplera, Praha (2. kategorie, 1. místo)

Zdůvodnění hodnotící poroty: Velice dobrá práce s jazykem i symboly. Velmi obrazná a emoční experimentální próza.

Zástup postav, jdete vpřed, blíž a blíž cihlovým zdem. Slunce zapadá, stíny se prodlužují a následují vaše kroky po stěnách. Už je těžké rozeznat, kdo je přítomen a kdo se jen mihotá na okraji skutečného, ve vzpomínkách. Dříve jeden, teď však dva do sebe spojené zástupy krácejí k starým, cihlovým budovám. Na nebi se rozsvěčují první hvězdy, poslové přicházející temnoty. Cestu již nelze opustit, tma omezuje postup, musíte vpřed, k siluetám bezlistých stromů u vchodu. Postavy bez tváří, postavy, jejichž tváře nejsou důležité. Procházíte branou, z nebe padá hvězda (rychle, přej si něco!), klesá níž a níž, zlatá a trojúhelníková. Následuje ji mračno dalších, podobných. Dopadají na stín, na druhý, na každý z nich. Teď je již znovu jasné, kdo zde žije a kdo je jen na návštěvě, kdo přišel, a kdo nemůže odejít. Jeden stín se otočí, natahuje ruku. Půjdeš se mnou?

Je to ještě kluk, hvězdou si svítí na cestu. Jeho kroky, přímé, skoro dospělé, vyprávějí o životě, který dřív vedl. Český klučina jako každý jiný. Honzík. Jde jistě, zná svůj cíl. Náhle zastavuje, počítá rýhy ve zdi, najisto nahmatává dva stupy. Tam, kam by se pohled obyčejného vojáka nikdy nestočil, za cihlou jako každá jiná, má svou skrýš. Schoval si poklad, několik kousků papíru, které teď opět vytahuje. Hbitě seskakuje dolů a kleká si na zem, uspořádává výstavku. Postavy jsou vyvedeny pěkně, i když ubytování ve zdi beze světla a s možností navlhnutí se na nich podepsalo. Lajny už tak nedrží, vodovky se rozpíjejí. Jejich tváře, dřívě možná nečitelné, koukají z papíru zdrchaně, stále však s nadějí. Vojákově se rozpila puška, hromada přidělovaného jídla se zvětšila, pokrývá už polovinu papíru. Svět se zdá barevnější...

Klučina papírky úzkostlivě sleduje, dává pozor na sebemenší záchvěv větru. Máma, malovali jsme to spolu. Jeho pohled se stočí, pozoruje obzor a měsíc, který je teď na obloze sám, jen několik hvězdiček smutně poblikává. Ze tmy za ním se vyloupne další světýlko, další hvězdička, blíží se. Přistoupí, pohladí hochu po vlasech, posbírání obrázky

a vrátí je do skrýše. Víš, že je to nebezpečné. Vezmou se za ruku a společně odcházejí. Zahnou za roh, Honzík běží dál, druhá postava však klesá k zemi. Její hvězda se odpoutává, stoupá zpět na nebesa. Jediné, co po ní zbylo, jsou obrázky na rozpadajícím se papíře. Honzík odběhl.

Jsi sám, co teď? Sedíš, koukáš tam, kde byly vyskládané obrázky. Daleko mezi stěnami se na chvíli objeví jas, hned se však zase skryje. Je to další člen Honzíkovi rodiny? Další, kdo poznává své blízké skrze obrázky? Světlo se znovu vynoří, již je vidět i stín k němu patřící, dospělého muže. Svou hvězdu skrývá, plíží se tmou. Za ním! Pohybuje se rychle, lehce našlapuje v prachu, náhle se jeho kroky stočí do jedné z budov. Tam se již nebojí, nikdo se jej tu nesnaží vypátrat, vyhmátnout jeho činy. Vytahuje přihrádky, vybírá si barvy a štětce. Jeho hvězda osvětluje obrázy.

Je jich mnoho, až příliš mnoho na to, aby měli velkou hodnotu. Barvy jsou jasné, samé úsměvy a výrazná písmena, vše výborně zachované. Zobrazují život tak, jak by tu mohl být, nebýt nedostatku jídla, peřin a léků. Nebýt strachu a beznaděje. Budou rozeslány do světa, ukolébají veřejnost, která by mohla protestovat proti podmínkám, do nichž byli převezeni jejich sousedé a přátelé. Jsou to propagační plakáty, malované za trochu více jídla a trochu více svobody. Za větší šanci na přežití dalšího dne.

Muž k nim přistupuje, zpoza velkých čtvrtků, na které ve dne kreslil lži, vytahuje mnohem menší a skromnější malůvky. Ty jsou ty správné, jasné a jednoduché, pravdivé. Podle první z nich přidá několik tahů k velkým oficiálním papírům. Teď jsou pokřivené, jen neznatelně. Je to jeho protest, jeho pomsta za způsobené utrpení. Ještě si svá díla podepíše, Fritta. Pak vybere několik malých obrázků ze své ruky, zahledí se na ně. Jeden ti podá, ten, podle kterého opravil plakáty. Znič to! Zbytek si však nechá v ruce, jeden malý soubor kresbiček, barevných a milých. Pro syna, k narozeninám. Ty si odnese

s sebou, další vzpoura, další milá věc, která nemá existovat. Protáhne se ven ze dveří, utíká přes dvůr, s hvězdou zakrytou. Uprostřed prostranství však padne, jeho světlo uniká. Byl přistižen.

Noc již postoupila, měsíc se schoval. Sedíš před kreslírnu, přemýšlíš o synkovi, pro nějž se právě obětoval jeho otec. Hvězd na nebi není málo, přibývají. Jejich světlo se odráží na stěnách, na nepřekonatelých hradbách obklopujících toto místo. Sedí tam stín, malý a schoulený, ještě s hvězdou, ještě živý. Má tam svůj koutek, skrýš před běžnými strastmi, nikdo jej tu nemůže vypátrat. Kromě tebe. Vidí tě, poposedne a skloní hlavu. Je to pozvání, projev důvěry, tady tak vzácný. Běž, než si to rozmyslí.

Přijdeš k holčičce, ještě ne plně dospělé, píše si deník. Je ošoupaný a starý, hodně používaný, na deskách má vyražena dvě písmena; dvě H. Dívka dovnitř vkládá obrázky. Jsou zvláštním způsobem hezké, malované tím, co bylo po ruce a starými vodovkami, snad ještě z domova.

Každý má na sobě datum, každý zachycuje maličkost z všedního dne. Lidé bez jídla, lidé s nadějí, lidé umírající. Maluj, co vidíš, tak to říkal můj táta. Tyto kresby se nesnaží zlehčovat situaci, jde o svědectví lidem příští doby. Je jich mnoho, téměř na celou knihu, vždyť jeden obrázek vydá za tisíc slov. Občas vypadávají, se ztrátami se tu ale musí počítat.

Tiše sedíte, nehybní a skrytí, ve stínu. Obloha nad vámi jasná, hvězdy mizí a utrpení noci odeznívá. Stíny jsou zaplašeny, doba duchů skončila. I tvá společnost se rozplývá a mizí, deník si stále drží u sebe, je to její poklad, to, co zůstane i když ona odejde. Nový den přichází zvolna, na budovy před tebou dopadají první paprsky. Dívka je pryč, odnesena víry času, prošlapává si stezičku do světlých zítřků. Jen její obrázky tu zůstaly, nestydí se za své svědectví. Posbírání je a strčíš do kapsy. Zvolna se vydáš k bráně, užíváš si slunce na tvé kůži. Za zády ti doznívá Tereziánské rekviem.

MARK ST. GERMAIN

6. října

SHOW DR. RUTH

one woman show Kateřiny Macháčkové

V říjnu uvedlo Divadlo v Řeznické českou premiéru inscenace uznávaného amerického dramatika Marka St. Germaina *Show Dr. Ruth*. Jde o one woman show. V hlavní roli zářila Kateřina Macháčková a své role se zhostila nadmíru excelentně. Představení je bez přestávky, trvá přibližně 90 minut a po celou dobu představitelka jediné role neodejde z jeviště.

V dramatu jde o životopisný příběh (vesele o neveselých věcech), který potkal doktorku Ruth, průkopnici sexuální terapie, která se narodila v židovské rodině ve Frankfurtu, přežila holocaust, ztratila rodiče, prarodiče i veškeré příbuzné a ocitla se po válce opuštěná a sama na světě.

Vlastním jménem Karola Ruth Siegel, pochází z ortodoxní židovské rodiny. Válku přežila díky tomu, že byla odeslána Kindertransportem do Švýcarska. Po válce odjela do Palestiny podílet se na vzniku Státu Izrael, vstoupila do Hagany a přes kibuc v Izraeli se dostala ke studiu v Jeruzalémě. V první arabsko-izraelské válce sloužila jako sniper. S prvním manželem se přestěhovala do Paříže, kde vystudovala psychologii na univerzitě v Paříži. Od roku 1956 žila v New Yorku. Získala americké občanství a pracovala jako poradkyně v otázkách sexuality. Uzavřením třetího manželství se z ní stává Ruth Westheimer, v USA známá jako Dr. Ruth, která se stala nakonec rozhlasovou a televizní hvězdou, známou a mezi diváky velmi oblíbenou. Setkává se s prominentními osobami politického i kulturního života v USA.

Kateřina Macháčková popisuje hrdinku, kterou představuje: „Byla velice houževnatá. Sama o sobě říká, že je Jecke, tedy německá Židovka. To je nejmýmelnější: oni se nevzdávají a nepláčou. Svě city skrývají uvnitř.“

Režie divadelního představení se ujal Radim Špaček, v hlavní a jediné roli Kateřina Macháčková, premiéra 5. října, první repríza 6. října 2022.

Divadelní představení doporučuji k návštěvě, rozhodně to stojí za to.

Michal Stránský

Sejdeme se v Argentině?

Je teplý srpnový podvečer a v pražské Grébovce se scházejí lidé u kašny a umělé jeskyně, kde je malé improvizované letní divadlo. Romantické prostředí. Sedadla i místa k stání jsou brzy obsazena. Co se tu koná? Mé oblíbené MA divadlo tu předvede své představení nazvané „Buenos Aires, vystupte!“

A už se před námi střídají obrázky z různých evropských měst, různé letopočty 20. století. Najednou jsme na živém neapolském tržišti na začátku století a pak vidíme další a další evropská města a život jejich obyvatel v pohodových i osudových okamžicích, bezstarostné chvíle lásky v Paříži ukončí mobilizace a loučení vojáků odcházejících do 1. světové války a poté jsme svědky smutného návratu invalidů a bloudění osamělých vdov. Vidíme španělské toreadory i pyšný Madrid, jsme svědky bolševické revoluce, pozorujeme nafintěné měšťácké paničky a pak zase beznadějně nezaměstnaných čekajících na výdej polévky, někde probíhá taneční veselí a jinde se bortí svět. Sladký život velkoměsta se střídá s tragédií války, rozkvet střídá ekonomická krize, poklidný život střídá politický převrat. Prostě Evropa první třetiny 20. století. A pak se objeví nápis PRAHA 1940 a na scénu přichází skupina osob se žlutými hvězdami našitými na oblečení. Nesou kufry – kam tak asi jedou...? A tu spatříme obraz poslední: skupina lidí už bez žlutých hvězd, lidí, kteří museli – či vlastně dostali jako jedni z mála šanci – všechno opustit a podstoupit dlouhou cestu s nejasným koncem; houpou se na moři, tisknou se k sobě a s nadějí vyhlížejí pevninu. A pak se ozve vytoužené zvolání: „Buenos Aires, vystupte!“

Hra „Buenos Aires, vystupte!“ je autorskou prvotinou režisérky Marianny Arzumanové, a již tehdy vytvořila angažovanou hru, která na minimalistické scéně dokáže bez jediného slova a v krátkých obrazech vyjádřit neklidné dějiny první třetiny 20. století. Rychlé střídání jednotlivých scének s rychlými převleky a výstižné vyjádření děje i dobového pozadí určitě není snadným úkolem pro herce. Je také nutno se zmínit i o hudbě, která dokreslovala náladu jednotlivých obrazů; k tomu režie, osvětlení, poetické prostředí – to vše učinilo z tohoto večera opravdu zas jeden krásný a silný zážitek.

**Michaela Vidláková,
foto Dimitri Goreloff**

Návrat kamenů

Sedmého září byl na Starém židovském hřbitově v Praze na Žižkově slavnostně odhalen památník „Návrat kamenů“.

Historie vzniku tohoto památníku je zvláštní. Při rekonstrukci dlažby na Václavském náměstí v roce 2020 se zjistilo, že na původní dlažbu byly použity i kameny ze zrušených židovských hřbitovů. Po dohodě s pražským magistrátem byly tyto kameny vráceny ŽOP, aby mohly být pietně uloženy. Nešlo o maličkost, šlo o 6 tisíc dlažebních kostek s celkovou váhou 7 tun. Obec začala okamžitě hledat – sbírat peníze nutné na tuto akci. A úspěch byl obrovský, peníze od soukromých dárců byly doplněny ziskem z crowdfundingové kampaně a během velmi krátké doby byla cílová částka výrazně překročena. A tak bylo možné nejen vytvořit památník, ale opravit i dva další významné pomníky nacházející se na tomto hřbitově.

Autory památníku jsou Lucie a Jaroslav Rónovi. Památník má vypouklý tvar připomínající čočku, která „*má zobrazovat stvořitele, kolem dokola je pak devět kamenných zdí nebo také paprsků, které symbolizují fyzický svět. Jedna ze zdí stejně tak jako ona čočka pak odkazuje k Jeruzalému,*“ popsal památník autor. Počítá se i s případným rozšíření památníku o další nalezené kameny.

Samotné slavnostní odhalení bylo opravdu důstojné, zúčastnili se ho představitelé magistrátu, vedení ŽOP a přestože počasí nebylo příliš laskavé, sešlo se zde i množství dalších účastníků všech generací. Po odhalení památníku následovalo setkání nejvýznamnějších dárců s představiteli vedení.

Aktuálnost a závažnost tohoto tématu ukazuje i další akce. Následující neděli, v rámci akce Žižkovské kulturní dědictví, zde probíhala komentovaná prohlídka. A opět – navzdory deštivému počasí i zde byla hojná účast, a podle dotazů, které účastníci kladli, bylo jasné, že se nejedná o členy ŽOP.

Mne osobně fascinuje představa, jak dělníci, místo toho, aby „ty šutry“ nahrnuli bagrem na nákladňák a někam odvezli, přebírali jeden kámen po druhém a vybírali ty leštěné, se zbytkem nápisů. A ohromující je také rychlost celé akce – od rekonstrukce dlažby až ke slavnostnímu odhalení uběhly dva roky. Obdivuhodné.

Věra Semerádová, foto Michal Stránský

Dita Krausová: Život s Otou

Letos vyšla již druhá kniha Dity Krausové. Po autobiografické prvotině *Odložený život* (kniha vyšla v roce 2018 – ve stejném nakladatelství jako *Život s Otou*) se autorka zpovídá ze společného života s manželem Otou. Jejich příběh je pro mě osobně zajímavý také proto, že osudy Oty v Terezíně, Osvětimi a Schwarzheide jsou velmi podobné osudu mého táty. Konec konců oba byli spolužáci a později během šoa i kamarádi, kteří si v těžkých dobách vzájemně pomáhali.

Ještě v Terezíně utvořili Ota, můj otec Pavel a Jirka Frenkl jakési spojení. Vzájemně si pomáhali a *bratrstvy* se dělili o občasně balíčky s jídlem, které dostávali od příbuzných a známých z protektorátu.

Osudy Dity a mé maminky byly během holocaustu také podobné. Obě prošly Terezínem, Osvětimi a Bergen-Belsenem.

Podobnost šoa osudů mých rodičů a Dity a Oty byly také důvodem, proč jsem knihu přečetl se zatajeným dechem.

Když vážený čtenář dovolí (ale i kdyby nedovolil), ocituji krátký úryvek z knihy. Dílem proto, že jsem rozhovoru Oty s Pavlem byl přítomen a dílem proto, že odpovídá/neodpovídá na otázku, kterou si kladou i mnozí jiní – co kdo získal a co ztratil emigrací po válce:

„S Pavlem a jeho ženou Věrou jsme se často vídali po válce. Byli jsme dva mladé manželské páry, chodili jsme na společné procházky s našimi chlapečky v kočárku. Pavel s Otou a já s Věrou jsme byli ve stejných lágrech. Přátelství mezi lidmi, kteří zažili totéž co my, bylo jiného druhu než s člověkem, který neprošel Osvětimi. Nebylo zapotřebí nic vysvětlovat, spojovalo nás bratrství společného osudu. Většina z nás přeživších neměla rodiče a sourozence, skoro nikdo neměl domov, do kterého se mohl vrátit...“

Po našem odchodu do Izraele byl styk se Stránskými na čtyřicet let přerušen, hned po pádu komunistického režimu se však naše přátelství obnovilo. Pozvali jsme Pavla, Věru a jednoho z jejich dvou synů k nám do Netanje.

Projezdili Izrael od severu po jih a před jejich návratem do Prahy jsme vedli zajímavý rozhovor. Co kdo získal a co ztratil? Pavel, který zůstal v Československu, žil si celkem dobře, neměl ale svobodu a musel předstírat lojalitu k nenáviděnému režimu? Nebo Ota, který žil ve svobodné demokracii, ale ztratil svůj *vercajk* – český jazyk? Ota tehdy psal už jen anglicky. Pavel nám záviděl, že žijeme jako Židé mezi Židy, že naše děti nevědí, co je to antisemitismus, že můžeme mluvit volně, nemusíme dávat pozor na udavače a můžeme cestovat, kam chceme (kromě Československa). Ota zas litoval, že se vzdal možnosti žít jako spisovatel ve své rodné Praze. Nakonec nedošli k žádnému závěru, ručičky vah zůstaly vodorovné.“

Vydalo nakladatelství

Euromedia Group, a.s. – Ikar v roce 2022.

Michal Stránský

Kabaret Winton na Smíchově

Michal Stránský, foto Alena Hrbková

V sobotu 22. října uvedlo Švandovo divadlo v premiéře inscenaci Kabaret Winton. Obecně známý příběh záchrany 669 židovských dětí, která se podařila Nicholasi Wintonovi a jeho spolupracovníkům, ožívá v dramatickém divadelním přepisu.

V této hře jde o sice fiktivní příběh dvou sester, který je však podložen skutečnými událostmi. Scénář je dílem Kateřiny Tučkové a Martina Františáka, uměleckého šéfa smíchovské divadelní scény, který inscenaci zároveň režiruje.

Dramatický příběh se publiku představí v přitažlivém kabaretním žánru se zpěvem, tancem, stepem a živé hudbě. Snad také proto, aby se tvůrcům podařilo vyhnout se sentimentu, k němuž by příběh záchrany dětí mohl sklouznout.

Za zvláštní zmínku rozhodně stojí postava kabaretiéra Kašpara, kterou v mimořádném výkonu předvádí Miroslav Hanuš. I když většina z nás zná Miroslava Hanuše v nepříliš sympatické roli policajta v televizním seriálu, tady ukazuje svůj talent a um sice také v záporné postavě, ale s obrovskou grácií. A navíc také v roli zpěváka, hráče na saxofon a tanečníka a steptaře.

Mezi další herce patří zmínit se o Daně Syslové, která v alternaci s Jaroslavou Pokornou, hraje starší z obou sester, která v roce 1939 odjela do Anglie a po padesáti letech se vrací do Prahy. Do někdejšího hotelu Šroubek, jenž se však již změnil v poněkud omšelý Grandhotel Evropa.

V nesympatické roli velkouzenáře Bartáka, který představuje prohnáního českého nacionalistu a později recepčního v hotelu Evropa se představí divákům Robert Jašków.

Mezi další herce, kteří podali velmi dobré výkony patří Tomáš Petřík a Bohdana Pavlíková v rolích rodičů obou sester a později i v roli mladší sestry Ludmily.

V roli třináctileté Ester se představuje Katarína Mišejková, Wintonovu spolupracovnici a později dceru Ester hraje Anna Grundmanová (dříve Stropnická), jako obřadník a číšník vystupuje Jacob Erfemeijer. Nicolase Wintona ztvárňuje Matěj Anděl, zpěvačku Linu hraje Andrea Buršová.

Švandovo divadlo uvedlo touto inscenací na svůj repertoár velmi zajímavé představení, které si určitě nechte ujít.

Andrea Buršová a Miroslav Hanuš v rolích kabaretiérů

Robert Jašków jako velkouzenář Barták

Dana Syslová jako Ester přijíždějící po 50 letech do Prahy

**Terezińska
inicjativa**

Vydává Terezińska inicjativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainicjativa@email.cz.
Redakční rada: Tamara Pavlíčková, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 112 vyšlo v listopadu 2022.

MK ČR E 10779